

Priateľ knižnice 1-2/2017

Od roku 2009 vydáva:

Oravská knižnica Antona Habovštiaka v Dolnom Kubíne

Adresa: S. Nováka 1763/2

026 80 Dolný Kubín

Vychádza: **dvakrát ročne**

Zostavovateľ a zodpovedný redaktor: **Peter Huba**

Z obsahu:

Pripomíname si – Roky 1848, 1918, 1938, 1948, 1968 v dejinách Oravy **6**

Za peknými knihami aj v roku 2017 alebo Komu sa nelení, tomu sa zelení **18**

Bibliotéka 2017 **23**

Prezentácia nových kníh v knižnici **26**

Cezhraničné kultúrne súzvuky - Transgraniczna spójność kulturalna **31**

Projekty podporené Fondom na podporu umenia **34**

Nová strecha i schodište **38**

Kalendárium významných výročí osobností Oravy v roku 1918 **41**

Fotografie:

Mgr. Martina Fecskeová, Alena Javorková, Mgr. Marián Karcol, archív Oravskej knižnice Antona Habovštiaka v Dolnom Kubíne, Rstav s. r. o. Dolná Tižina

Pripomíname si

ROKY 1848, 1918, 1938, 1948, 1968 v DEJINÁCH ORAVY

Oravská knižnica si zlomové roky zakončené osmičkou pripomína výstavou, umiestnenou v spoločenskej miestnosti knižnice.

Výstava bude verejnosti prístupná počas celého roka 2018 a pre študentov sa uskutočnia viaceré sprievodné vzdelávacie podujatia.

Rok 1848 na Orave

Národné hnutie

V 40-tych rokoch 19. storočia sa aj na Orave aktivovalo národné hnutie. K aktívnym dejateľom patrili Ctihoh Zoch, ktorý sa pričínal o založenie spolku Tatrín na Orave v roku 1846. Zochovými spolupracovníkmi boli Samuel Novák, Ondrej Brózik, Juraj Matúška, Ján Matúška, Daniel Janovic, Leopold Bruck a Jozef Kohút.

Určitá odlúčenosť Oravy od ostatných častí krajiny spôsobená jej polohou a prírodnými danosťami nesporne mali vplyv na jej hospodársky rozvoj, ale aj politický život. V polovici 19. storočia akoby v tom nastali zmeny. Spôsobili to predovšetkým práve viaceré významné osobnosti, ktoré svojou aktívnou činnosťou vtiahli Oravu a hlavne Dolný Kubín do revolučných diania.

Postrehli to aj vtedajšie *Slovenskje národňje novini*, ktoré v 287 čísle z 23. mája 1848 v správe z Dolného Kubína napísali: „Nazdau bi sa dakdo že je Orava horami, vrhami tak od sveta oddelená, že do nej len lúče blahonosních evropejských pohibov sa špred'erú; že je v nej ako v dákej Siberii všetek život vimretí.

Ej ale ňje tak bračkovci! Orava sa k životu má, i Orava na tom pracuje, abi o sebe povstalu špatnú domňjenku u sveta zahubila.

Nuž a čože sa v nej takjeho robí? “

Gäcelské žiadosti

Významným prejavom tejto aktivizácie bola petícia známa ako Gäcelské žiadosti oravské. Tento významný dokument slovenskej národnej histórie vznikol 24. apríla 1848 v malej oravskej osade Gäcel na schôdzke oravských národovcov. Ctiboh Zoch, Samuel Novák, Gašpar Meško a ďalší sa tu zišli preto „aby svetu vyjadrili to, čo im dávno ležalo na srdci.“ V Slovenských národných novinách bola petícia celá odpublikovaná. Písalo sa tam aj o ďalších udalostiach, ktoré tieto aktivity sprevádzali.

Petícia obsahovala sedem požiadaviek (skrátaná podoba):

1. *Nezabúdame na „šľachetných mužov,“ ktorí nás spod tisícročného jarma panských robôt oslobodili a prinavrátili nám slobodu a práva. Verejne im vyjadrujeme vďačnosť a sľubujeme vernosť a poddanosť cisárovi a uhorskému miestokráľovi Štefanovi.*
2. *Maďarská reč nech sa naďalej používa v diplomatickom styku.*
3. *Na základe princípu rovnosti nech sa na Orave popri maďarskej reči používa aj reč slovenská, a to vo všetkých politických rokovaniach, na obecných i župných poradách. Zápisnice, obežníky, krajinské zákony, súdne písomnosti, rozhodnutia a všetky prejednané záležitosti oravských mestečiek a obcí nech sa píše aj po slovensky.*

4. *Vyslancovia a zástupcovia ľudu z Oravskej župy na uhorskom sneme nech bránia slovenský národ a reč proti každej urážke a nech majú na pamäti nielen blaho národa maďarského, ale aj slovenského. Ináč žiadame právo odvolať ich.*
5. *Národná stráž (garda) v Oravskej župe nech sa cvičí pod národnými zástavami a slovenské légie v uhorskom vojsku nech idú pod slovenskými národnými zástavami a znakmi.*
6. *Na národných školách v našej župe nech sa vyučujú deti v slovenskom jazyku.*
7. *Čo sa týka vysokých škôl, nech slovenských študentov vyučujú slovenskí učitelia na univerzite peštianskej a banskobystrickej, čím sa zvýši národná vzdelanosť.*“

Osnovatelia žiadostí predpokladali, že ich predložia na schválenie ľudovému zhromaždeniu, chystanému 4. mája v Dolnom Kubíne. Potom mal ich text kolovať po oravských dedinách, aby sa s ním zoznámilo čo najviac obyvateľov regiónu. Oravskí národovci predpokladali, že pre svoje hnutie získajú veľa prívržencov. Veci sa však vyvíjali ináč.

V Slovenských národných novinách sa o tom môžeme dočítať: „*V deň po sv. Ďure držaní bou v stolici mimorjadni sbor, v ktorom už naše počínaŇja hladanímí ċjernímí farbámí daktorí odporŇníci a strachúňovia tak zamazali, a tak moc popriljepali všeljakích pjer a chvostov, že bolo vraj až do ŇepoznaŇja... Dost' na tom, ustanovilo sa na sbore: abi p. V. od svojej námeri celkom prestau, – a abi sa naše podpisovje hárki po celej Orave rozposlanje pochitali.*“

Župná vrchnosť chcela oravskú verejnosť dezorientovať obežníkmi, v ktorých sa obciam dávalo na známosť, že národnú slávnosť pripravovanú na 4. mája prekazili štyria evanjelickí kňazi a jeden učiteľ. Napriek týmto opatreniam večer 3. mája prichádzali do Dolného Kubína ľudia na vozoch so spevom, mávajúci slovenskými zástavami a znakmi. Väčšina bola z dolnej Oravy.

Bolo tam počuť aj slová:

*Pánovja, pánovja, kdož bude panovať,
ked' ste nevedeli sedliaka ratovať.*

Ostatné udalosti však išli v rézii vedenia župy.

Ďalšia činnosť oravských národovcov bola všemožne znemožňovaná. Župná vrchnosť znervóznená revolučnými pohybmi v iných častiach krajiny robila všetko preto, aby ich zastrašila. Petra Bohúňa obvinili z panslavizmu, rovnako aj Ondreja Brózik, farára vo Veličnej. Juraja Matúšku aj zatkli. Vyvrcholením snáh župných predstaviteľov proti revolučným pohybom bolo zavedenie štatariálneho súdu v Dolnom Kubíne v septembri 1848. Začali s opatreniami proti možnému vstupu slovenských dobrovoľníkov na Oravu. Hovorilo sa o potrebe vojska a zbraní. Na výzvu slúžneho sa od 6. októbra v Oravskom Podzámku zhromažďovali horári, majitelia zbraní a zbrojní kováči. Vytvoril sa oddiel strelcov. Konal sa nábor do domobrany. V Dolnom Kubíne a v najbližšom okolí bolo sústredených 400 gardistov pod velením K. Lehockého a T. Mešku.

Zdalo sa, že vedenie župy má situáciu pod svojou kontrolou. Ešte v septembri hodnotil pomery v župe hlavný župan v správe pre ministerstvo. Podľa neho bola panslavistická agitácia znemožnená.

V neďalekej Haliči sa v tom čase sústreďovalo dobrovoľnícke vojsko, ktoré malo spolu s cisárskym vojskom prejsť cez Oravu do Liptova. Druhá časť dobrovoľníckeho vojska na čele s J. M. Hurbanom sa nachádzala v Turci. S nimi bol v kontakte Ctiboh Zoch. Hurbanovi posielal tajné správy o situácii na Orave.

Situácia sa začala dramatizovať príchodom nového roka 1849. Koncom januára došlo k prvým stretnutiam medzi oravskými gardistami a dobrovoľníkmi, ktorí prenikali na Oravu cez Kraľovany. Odpor gardistov na dolnej Orave bol slabý. Ľud obcí dobrovoľníkov vítal. 4. februára, zamierili z Veličnej do Dolného Kubína. Pri vstupe do mesta ich pri moste so slovenskými zástavami a nápismi (Sláva Slávom sluť Slovanom, Obranom národa a iné) vítali mešťania na čele s Ignácom Radlinským.

Hlavné uvítanie s veľkým počtom ľudí sa konalo pred stoličným domom. Prehovoril J. M. Hurban. Na tomto zhromaždení sa dohodlo o zvolaní veľkej manifestácie ľudu na 7. február. Konala sa v župnom dome. Predsedal jej M. Zmeškal. Na úvod prehovoril major Treck a hlavný prejav predniesol J. M. Hurban.

Najvýznamnejším bodom rokovania bolo vytvorenie Dočasnej kráľovskej spravujúcej rady, ktorá mala nahradiť dovtedajšie vedenie župy. Rokovacou rečou bola slovenčina. Na tie časy nevídaný úspech. Novozvolená Dočasná kráľovská spravujúca rada na čele s M. Zmeškalom sa verejnosti predstavila pred župným domom. Hlavným rečníkom bol J. M. Hurban. Hovoril o nevyhnutnosti nového politického usporiadania Slovenska. Verejnosť vyzval na vstupovanie do dobrovoľníckeho vojska. Odozva však nebola taká veľká, ako sa čakalo. Obavy z možných represálií boli veľké. Mnoho ľudí dovtedy okúsilo tvrdosť maďarských úradníkov.

Obavy sa naplnili po odchode J. M. Hurbana s dobrovoľníkmi do Liptova 7. februára 1849. Neveľké cisárske vojsko, ktoré na Orave zostalo, nemalo záujem o ochranu slovenských záujmov. Dočasná kráľovská spravujúca rada sa rozišla a na Orave vzniklo bezvládie. Za takejto situácie vymenovala vláda pre Oravu a Turiec vládneho komisára Révaya, ktorý tu nielenže obnovil starý poriadok, ale po príchode maďarského vojska začal s represáliami.

Zrušenie poddanstva

Marcové zákony

Marcové konštitučné zákony - bolo 31 zákonov, ktoré prijal uhorský snem v Bratislave 15. marca 1848 na začiatku revolúcie v roku 1848, a ktoré vstúpili do platnosti 11. apríla 1848 podpisom cisára v bratislavskom Primaciálnom paláci.

Hlavné body spomenuté v týchto zákonoch boli:

- zrušenie poddanstva (len pre urbaniálnych roľníkov) – odstránenie roboty, cirkevného desiatku, zemepanského deviatku a iných poddanských povinností
- zavedenie všeobecného zdanenia
- zrušenie nescudziteľnosti pôdy
- zrušenie miestodržiteľskej rady a uhorskej Dvorskej kancelárie
- obmedzenie právomocí (rakúskeho a uhorského) kráľa a vlády vo Viedni; praktické zredukovanie rakúskej monarchie na personálnu úniu Rakúska a Uhorska (viedenské orgány mohli spolupodrozmovať len vo veciach vojenstva, financií a zahraničných vecí)
- ustanovenie prvej samostatnej (od Viedne nezávislej) uhorskej vlády
- zaručenie základných ľudských a občianskych práv
- povolenie tvorby ozbrojených národných gárd
- majetkový a vzdelanostný cenzus na voľby (celkovo mohlo voliť 6 % obyvateľstva)
- vyhlásenie maďarčiny za úradný jazyk

Zákony nezaručovali práva žiadnym iným uhorským národom okrem maďarského, hoci ostatné národy v tom čase tvorili okolo 60% obyvateľstva.

Rok 1918 na Orave

Pre Oravu, ktorá sa radila medzi najchudobnejšie regióny Uhorska, znamenalo rozpútanie prvej svetovej vojny ešte výraznejšie zhoršenie životných podmienok.

Koniec vojny a vznik nového štátu – Československej republiky preto prijali aj na Orave s veľkými nádejami.

Významným medzníkom bolo prijatie Deklarácie slovenského národa 30. októbra 1918 v Martine. Jej účastníci ustanovili Slovenskú národnú radu, ako jedinú inštitúciu oprávnenú vystupovať v mene slovenského národa. Následne vznikali regionálne národné rady, ba bola snaha vytvárať vlastné ozbrojené jednotky – národné gardy, asistujúce pri prevzatí moci na Slovensku a pripojení k Československej republike. Na prijatí Martinskej deklarácie sa za Oravu zúčastnil Aurel Styk.

Medzi prvými sa na Orave vytvorila Národná rada 31. októbra 1918 v Trstenej. Na jej čele stál historik Jozef Gebura, ktorý v tom čase viedol trstenskú banku.

Najväčšie dianie tých novembrových dní roku 1918 sa sústreďovalo do sídla Oravskej župy Dolného Kubína.

Rušné udalosti novembrových dní roku 1918 si v Dolnom Kubíne do denníka zaznamenal Aurel Styk, politik, neskorší predseda Slovenskej národnej rady: „*V tom čase chodil do mestečka Moravsko-slezský denník z Moravskej Ostravy, jediný český denník, ktorého predaj a rozširovanie bolo vo vtedajšom Uhorsku povolené. Z neho sme sa už 30. októbra podrobne dozvedeli, čo sa stalo 28. októbra v Prahe. Medzi Slovákmi bola veľká radosť.*

Niekoľko miestnych inteligentov rozhodlo sa zvolať na nedeľu 3. novembra manifestáciu do Dolného Kubína. Župan Juraj Bulla manifestáciu povolil, ale na požiadavku, aby sa rečnilo z obloka župného domu, nechcel pristúpiť. Súhlasil s tým, aby rečnili zo stolíka pred župným domom, ktorý mal nahradiť i rečnícku tribúnu. Manifestanti v počte niekoľko tisíc sa zhromaždili na hornom konci mestečka. V sprievode niesli napochytro urobené slovenské zástavy, na čele sprievodu niesli veľkú zástavu, ktorú požičali Diežkovci. Bol na nej nápis: „Čo sto bludných vekov hodlalo, zvrtna doba.“

Dramatický priebeh mali udalosti v nasledujúci deň 4. novembra 1918, keď vojaci, ktorí sa vracali z bojísk domov, sa rozhodli odzbrojiť žandárov v Dolnom Kubíne.

Situácia sa vyvíjala veľmi dramaticky. Žandári čakali s nasadenými bajonetmi pred budovou žandárskej stanice. Nakoniec k žiadnemu krviprelievaniu nedošlo.

Vo večerných hodinách 5. novembra bola v Dolnom Kubíne vytvorená aj Národná rada. Predsedal jej Ignác Radlinský. Členmi boli známe kubínske osobnosti: Dr. Vladimír Pivko, Dr. Ladislav Nádaši, Aurel Styk, Fridrich Medzihradský, Ján Trnkócy, Pavol S. Novák, Pavol Országh Hviezdoslav, Dr. Ján Smetanay, Ján Diežka st., Emil Kňazovič, Jozef Ťatliak a Július Ballo. Medzi prioritné úlohy Národnej rady patrilo udržanie verejného poriadku a starostlivosť o bezpečnosť občanov a ich majetku.

V snahe zjednotiť celú Oravu, Národná rada v Dolnom Kubíne pozvala na stretnutie zástupcov z ostatných oravských okresov. Spoločne na tomto sedení odhlasovali vznik Oravskej národnej rady. Za predsedu bol zvolený Ignác Radlinský.

Aj Oravská národná rada sa pokúsila nadviazať spoluprácu s vedením Oravskej župy. Na spoločné sedenie pozvali hlavného župana Juraja Bullu. Stretnutie sa uskutočnilo v budove Tatra banky. Vedenie župy bolo v tom čase už k požiadavkám Oravskej národnej rady oveľa ústretovejšie ako predtým.

Významným činom Oravskej národnej rady bolo prijatie uznesenia o vydávaní časopisu Naša Orava. Jeho prvé číslo vyšlo dňa 23. novembra 1918. Vytlačené bolo v kníhtlačiarňi Jána Trnkócyho v Dolnom Kubíne. Hlavným redaktorom bol farár Ondrej Devečka. Do konca roka 1918 vyšlo ešte šesť čísiel.

Oravská národná rada sa zaoberala aj situáciou na severnej hranici. Vyjadrila nesúhlas s postupom ľudí z poľskej strany, ktorí prišli do Dolného Kubína, aby presondovali situáciu a postoj Oravskej národnej rady k poľským snahám. K prijatiu konkrétnejších záverov nedošlo.

Deviateho decembra 1918 vládla v Dolnom Kubíne sviatočná nálada. Na domoch viali slovenské zástavy. Do mesta prišlo prvé Československé vojsko. Boli to vojaci 91. československého pešieho

pluku. Na železničnej stanici vojakov privítal spevokol z Leštín, ktorý viedol miestny evanjelický farár. V samotnom meste ho vítali členovia Oravskej národnej rady a zástupy občanov. Uvítací príhovor predniesol Aurel Styk. Po zaspievaní piesne Hej, Slováci sa sprievod s horiacimi fakľami v rukách pohol mestom.

Vojaci boli najskôr ubytovaní v školách. Začalo sa aj s prípravami a aj so samotnou výstavbou drevených barakov, ktoré neskôr nahradili murované budovy. Vojaci chodievali najčastejšie cvičiť do Západných Tatier, do Chočského pohoria a na Kubínsku hoľu.

Desiateho decembra bol vymenovaný do funkcie župana Oravy Dr. Vladimír Pivko, právnik a slovenský vlastenec. Pre skromnosť, pracovitosť a obľúbenosť už v predchádzajúcich rokoch požíval všeobecnú dôveru. Do funkcie bol inštalovaný 19. decembra 1918. Osobitným príhovorom pozdravil nového župana aj básnik Pavol Országh Hviezdoslav. Po jeho príhovore zaznela pieseň Kto za pravdu horí.

Prvé dni po vyhlásení nového štátu mali aj v obciach búrlivý priebeh. Do rodných obcí sa vracali vojaci z frontov, viacerí z nich boli svedkami revolučného diania v iných krajinách. Pri pohľade na nesmiernu biedu doma vzbĺkol v nich hnev. Príčinu takéhoto stavu videli v notároch, žandároch a najmä v krčmách a tak nie div, že sa vršili na nich.

Ľudia svoj hnev obracali nielen proti krčmárom, ale aj proti notárom, ktorí počas vojny rozdeľovali potraviny a rôzne podpory, a tiež proti tým, ktorí sa vyhli vojne a doma žili v pohodlí. Bohatli, kým iní kladli životy na frontoch, pritom ich rodiny doma hladovali.

V dedinách sa stávalo, že chudobní roľníci brali veľkým gazdom kravy, voly, ošípané, ba i hydinu. Za dedinou ich piekli na ražni. V mnohých hornooravských dedinách nebolo nikoho, kto by udržiaval poriadok.

V zložitej situácii sa na Orave po skončení prvej svetovej vojny a po vzniku I. ČSR nachádzalo oravské školstvo. Vyučovacou rečou sa stala namiesto maďarčiny slovenčina. Podobne ako na ostatnom území Slovenska bol po odchode maďarských učiteľov veľký nedostatok slovenských učiteľov. Značné množstvo škôl na Orave prestalo fungovať práve pre neobsadené učiteľské miesta. V niektorých školách sa vyučovalo len v skrátrenom čase. V zlom stave boli školské budovy, chýbali aj učebnice a učebné pomôcky.

Vysporiadať sa s následkami maďarizácie nebolo jednoduché.

Oravská národná rada sa už na prvých sedeniach zaoberala situáciou v oravskom školstve a vyvíjala snahu, aby aspoň v Dolnom Kubíne bolo zriadené gymnázium. V tejto záležitosti veľmi pomohol profesor Jaroslav Vlček, ktorého s Dolným Kubínom viazali spomienky na mladosť. Žiadosť so zdôvodnením napísal Pavol Samuel Novák. Gymnázium malo niesť meno Pavla Országha Hviezdoslava. Úsilie vynaložené v roku 1918 bolo korunované úspechom v roku 1919, keď gymnázium v Dolnom Kubíne začalo svoju činnosť. Situáciu s nedostatkom učiteľov sa darilo čiastočne riešiť príchodom českých učiteľov.

Hlavné ťažisko kultúrno-osvetovej práce zostalo aj po roku 1918 na spolkoch a na ľuďoch ochotných obetovať sa pre svoj národ.

Prvé divadelné predstavenie po skončení vojny prišli do Dolného Kubína zahrať ochotníci z Veličnej dňa 24. 11. 1918. Bola to dráma J. Maciejowského Martin Luba. V roku 1918 dolnokubínski ochotníci nacvičili hru Slamená vdova. Režisérom bol Aurel Styk.

Priaznivý rozvoj školstva a kultúry po roku 1918 zatieňovalo zaostávanie Oravy v hospodárskej oblasti. Napriek tomu rok 1918 bol veľmi významným predelom aj v dejinách Oravy.

Rok 1938 na Orave

Orava patrila koncom tridsiatych rokov 20. storočia medzi najzaostalejšie oblasti Slovenska, tak po stránke hospodárskej, ako aj kultúrno-politickej. Väčšinu obyvateľov tvorili roľníci – 77,1 %, v Námestovskom okrese až 86,8 %. Priemyselných podnikov bolo len niekoľko. Z desiatich píl pracovalo len osem a aj na tých bola obmedzená prevádzka. Určité množstvo obyvateľov Oravy nachádzalo prácu pri železnici a v lesoch patriacich Oravskému komposesorátu. Dost' veľká časť obyvateľov Oravy odchádzala za prácou aj do vzdialenejších oblastí.

Tieto okolnosti mali veľký vplyv aj na politickú orientáciu obyvateľstva. Na dolnej Orave, kde bola väčšia sociálna diferenciácia, našli podporu aj strany s ľavicovým programom.

Iná situácia bola na hornej Orave. Katolícke obyvateľstvo tu podporovalo hlavne politiku Hlinkovej slovenskej ľudovej strany s jej autonomistickými snahami.

Vo voľbách v roku 1935 túto stranu podporilo 51,2 % voličov v okrese Dolný Kubín, 73,9 % voličov okresu Trstená a 77,9 % voličov okresu Námestovo. Na Slovensku v uvedenom roku získala 30,1 % hlasov.

V roku 1938 bolo aj na Orave veľa ľudí, ktorí sa veľmi vážne zamýšľali nad dianím okolo existencie Československej republiky i v nej samotnej.

Aj na dolnej Orave sa v roku 1938 už u značnej časti obyvateľstva začína meniť dovtedy odmietavý postoj k autonomistickým snahám. Určite to ovplyvňovala aj zlá sociálna situácia obyvateľov a predovšetkým sľuby o lepších časoch.

Napätie medzi obyvateľstvom narastalo. Šírili sa rôzne správy, ktoré prinášali ešte väčšiu nervozitu.

Napätá situácia zavládla v obciach v septembri 1938. Ľudia sa najčastejšie stretávali pred školskými budovami, kde bývalo v okne, alebo na lavičke položené rádio správcu školy a počúvali správy. 23. septembra počas večernej relácie sa dozvedeli o vyhlásení mobilizácie. Do zbrane boli povolaní všetci muži z prvej zálohy do 40 rokov. Mobilizačné vyhlášky boli vyvesené 24. septembra 1938 o 8. hodine ráno.

Vtedajšiu situáciu medzi ľuďmi zachytávajú obecné kroniky. Ľudia väčšinou čakali na vyvesenie vyhlášky celú noc. Nemohli spať, boli rozrušení, ba v niektorých záznamoch je

zaznačené, že ľudia mysleli na samovraždu.

Nálady boli rôzne. Našli sa ľudia, ktorí mobilizáciu ignorovali. Hovorili, že za české záujmy nebudú bojovať. Nakoniec aj tí nastúpili, ako sa požadovalo. Do Dolného Kubína boli odvedené aj všetky určené kone s povozmi, ktoré dovtedy používali na svojich hospodárstvach. Z väčších dedín odvádzali gazdovia aj sto koní s povozmi. Majiteľom boli zabraté osobné i nákladné automobily. Ponechané boli len automobily, ktoré dopravovali poštu.

Narukovaním mužov a odobratím koní s povozmi sa na Orave prejavil nedostatok pracovných síl. Občania si museli navzájom pomáhať, najmä aby včas zobrali úrodu z polí. Pri prácach pomáhali aj deti. V niektorých oravských obciach bolo narušené vyučovanie. Tamojší učitelia narukovali k vojsku.

V pohraničných dedinách sa po odchode chlapov snažili využiť situáciu rôzne lúpežne skupiny z Poľska. V Rabčiciach vykradli skoro všetky usadlosti na hornom konci.

Mobilizácia ovplyvnila aj fungovanie oravskej železnice. Zavedený bol nový cestovný poriadok. Z Kľačian do Trstenej boli vypravené denne len dva vlaky a rovnako naspäť.

Železničné stanice boli v tých dňoch plné smútku a slz. Rodinní príslušníci sa lúčili s mužmi. Mnohí obyvatelia mali ešte v pamäti hrôzy jednej veľkej vojny a už sa chystala ďalšia.

Napätie v Československej republike narastalo. Nemci požadovali územie Sudiet.

6. októbra bola v Žiline vyhlásená autonómia Slovenska. Vo väčšine oravských dedín, hlavne tých, kde mala už veľa rokov rozhodujúce postavenie Hlinkova slovenská ľudová strana, bolo vyhlásenie autonómie prijaté s veľkým ohlasom. Rozozvučali sa zvony v kostolných vežiach. Na školských budovách a mnohých domoch sa objavili slovenské a autonomistické zástavy. V obciach sa organizovali sprievody, počas ktorých odznievali oduševnené príhovory funkcionárov HSĽS, učiteľov i iných.

Na oslavu tejto udalosti učitelia so žiakmi miestnych škôl už 7. októbra 1938 organizovali lampiónový sprievod, kde často zaznievali protičeské a protižidovské vyhlásenia.

Rozpustenie politických strán nebolo vo všetkých obciach prijímané negatívne. Skôr naopak. Ľudia verili, že prestanú politické škriepky. Trochu odlišná situácia bola na dolnej Orave s evanjelickým obyvateľstvom. Žandárske stanice začali prísne sledovať bývalých funkcionárov rozpustených politických strán, ale aj ľudí prejavujúcich odlišné názory od tých, ktoré boli verejne prezentované. Pre tých, ktorí ohrozovali „*samé základy štátu*“ sa mali zriaďovať koncentračné tábory. Už koncom roka 1938 v tomto smere robila veľkú kampaň tlač.

V týchto pohnutých časoch konanie časti obyvateľov Oravy ovplyvňovalo ich veľmi zlé sociálne postavenie. Očakávali rýchle zmeny. V obciach Breza a Krušetnica ľudia vyjadrovali nespokojnosť s pomalým postupom v zmene pomerov.

Odporcovia režimu sa v tých časoch našli medzi mladými ľuďmi, hlavne študentmi. Nedokázali sa zmieriť so stavom vecí. Zamýšľali sa, ako svoj postoj prejať. Rozhodli sa rozširovať medzi ľuďmi letáky s protifašistickým obsahom. Ich činnosť sa rozvinula hlavne medzi dolnokubínskymi gymnazistami v prvých mesiacoch roka 1939. Na cyklostyle na fare vo Veličnej rozmnožovali letáky s názvom: „*Mor ho*“, „*Bratia Slováci, prečo spíte*“, „*Desatoro príkazí Čechoslovákov?*“ a ďalšie.

Dianie na Orave v roku 1938 výrazne ovplyvnila skutočnosť, že jej územie leží na hranici, o ktorú sa viedli spory už začiatkom 17. storočia. Veľké napätie tu vzniklo v čase vyčlenenia Slovenska z Uhorska po skončení prvej svetovej vojny a hlavne určovania novej hranice. Hoci sa mal uskutočniť plebiscit, obidva susediace štáty sa ho nakoniec zriekli a podriadili sa rozhodnutiu mocností.

V ďalších rokoch vládol relatívny pokoj, i keď snahy o zmenu hranice neutíchli, lebo s vtedajším riešením nebola celkom spokojná ani jedna strana. Poznačilo to vzťahy obidvoch štátov v celom medzivojnovom období.

Československú republiku značne oslabil Mníchovská zmluva podpísaná 30. septembra 1938. Na Slovensku na to zareagovala Hlinkova slovenská ľudová strana a 6. októbra sa odhodlala vyhlásiť autonómiu Slovenska. Zakrátko sa jej podarilo získať rozhodujúci vplyv na politický život na Slovensku.

Mníchovský diktát sa priamo dotkol aj slovenského územia. Nebola to len strata Petržalky a Devína, ktoré pripadli Nemecku. S územnými požiadavkami vystúpili práve predstavitelia Poľska a Maďarska.

Možno konštatovať, že v roku 1938 sa na podporu autonomistických snáh pridala značná časť obyvateľov Oravy. Mnohí z nich dovtedy podobné názory nezdieľali. Ich zmýšľanie ovplyvnili viaceré skutočnosti tých čias.

Smerovanie samostatného Slovenského štátu, ktorý bol vyhlásený v roku 1939 a rozpútanie svetovej vojny však znamenalo vyjasnenie myslí podstatnej časti Oravcov. Patrili medzi nich aj mnohí z tých, čo vyhlásenie autonómie a vznik Slovenskej republiky otvorene podporovali.

Rok 1948 na Orave

Aj po skončení druhej svetovej vojny patrila Orava medzi najzaostalejšie regióny na Slovensku. Odstránenie jej zaostalosti po roku 1945 záviselo od vyriešenia troch rozhodujúcich úloh: obnovy vojnou zničeného hospodárstva (spálené bolo mesto Námestovo, mnoho dedinských domov, zničená železničná trať Kľačany – Suchá Hora, cesty i hlavné mosty ponad rieku Oravu), od industrializácie a pozdvižnutia nesmierne zaostaleho oravského poľnohospodárstva.

Pozornosť vedúcich predstaviteľov všetkých troch okresných národných výborov na Orave sa popri odstraňovaní vojnových škôd sústreďovala na výstavbu priemyselných závodov.

Po prekonaní mnohých nejasností a rozdielnosti názorov začala výstavba nových závodov dostávať konkrétnu podobu v roku 1947 a najmä v roku 1948.

Ekonomicko-spoločenskú situáciu na Orave do značnej miery ovplyvnilo rozhodnutie Predsedníctva vlády z 2. júna 1947 o zorganizovaní akcie, ktorá na Slovensku nemala dovtedy obdoby. Bola to akcia s názvom Pomoc Orave a prebiehala od 13. septembra 1947 do 15. septembra 1948. Akcia mala hlavne ľudovýchvonné a sociálno-zdravotnícke poslanie. Pre oravské ženy boli organizované kurzy varenia, šitia, strihov, zdravotníckej výchovy a prvej pomoci. Na Orave boli na túto akciu vynaložené dva milióny a štyristo tisíc korún.

Rozhodujúcim medzníkom v dejinách industrializácie Oravy sa stal začiatok roka 1947. Povereníctvo priemyslu a obchodu 25. júna 1947 vydalo dekrét na výstavbu závodu Elektro-Praga Dolný Kubín. Závod sa mal zamerať na výrobu elektroinštalačného materiálu a elektrotechnických súčiastok. S výstavbou sa začalo 16. septembra 1947. Súčasne sa pripravovala aj výstavba textilného závodu v Mokradi. Základy tam začali kopáť 6. februára 1948. Slávnostný výkop základov budúcej továrne sa uskutočnil aj v Nižnej.

Február 1948 teda zastihol Oravu v budovateľskom úsilí.

Z politického hľadiska mala na Orave po roku 1945 veľmi silné postavenie Demokratická strana. Vstúpilo do nej veľa príslušníkov Hlinkovej slovenskej ľudovej strany i Hlinkovej gardy. V roku 1946 bola vo väčšine oravských obcí jednoznačnou víťazkou volieb a teda jej členovia mali väčšinu v národných výboroch a obsadzovali v nich aj vedúce funkcie. V konečnom dôsledku táto skutočnosť ovplyvnila aj dianie vo februári 1948.

Na Orave vládol relatívny pokoj. Na chvíľu akoby všetko stíchlo a čakalo sa na závažné správy. Pozornosť sa orientovala na udalosti v Prahe. Koho mali výsledky tamojšieho diania zarmútiť a koho

potešiť? Rozuzlenie prišlo 25. februára 1948, keď na veľkej manifestácii v Prahe bolo oznámené, že prezident prijal demisiu nekomunistických ministrov.

Po tomto dátume sa na základe výzvy vlády vytvárali akčné výbory Národného frontu. Dialo sa tak po celej republike, vo všetkých krajoch, okresných mestách, obciach, závodoch, úradoch a inštitúciách. Mali v nich byť členovia komunistickej strany, predstavitelia ostatných politických strán, bývalí partizáni, členovia Revolučného odborového hnutia, Jednotného zväzu slovenských roľníkov, Československého zväzu mládeže a ďalší. Akčné výbory nemali nahrádzať národné výbory alebo dočasné správne komisie, ani iné orgány verejnej správy, ale mali usmerňovať ich činnosť, navrhovať opatrenia na riešenie zásadných otázok a starať sa o to, aby schválené zákony boli bezodkladne zavádzané do života. Podľa výnosu Povereníctva vnútra o očiste národných výborov zo dňa 2. marca 1948 sa akčné výbory podieľali aj na personálnych zmenách v národných výboroch a na ich návrh vznikali dočasné správne komisie.

Na Orave sa akčné výbory Národného frontu začali vytvárať od 26. februára 1948. V ten deň vznikol Okresný akčný výbor Národného frontu v Dolnom Kubíne a tiež Miestny akčný výbor v Dolnom Kubíne.

V ostatných dvoch oravských okresoch boli akčné výbory zriadené 27. februára 1948. Medzi 26. februárom a 12. májom vznikali akčné výbory vo všetkých obciach, podnikoch a spoločenských organizáciách.

V tomto období bolo v národných výboroch vymenených veľa funkcionárov i pracovníkov. V obciach, v ktorých (podľa zhodnotenia akčného výboru) národné výbory nespĺňali svoju funkciu, boli zrušené a nahradené dočasnými správnymi komisiami. Niektoré národné výbory boli zrušené, lebo ich funkcionári nemali kladný pomer k ľudovodemokratickému zriadeniu, poprípade boli aktívnymi funkcionármi v Demokratickej strane, alebo nevykonali nič pre úspešný priebeh volieb v máji roku 1948. V niektorých obciach došlo k zrušeniu národných výborov z dôvodu neplnenia povinných dodávok (kontingentov) práve členmi národných výborov.

Zástupcovia okresných a oblastných akčných výborov sa zišli 19. októbra 1948 na celoslovenskej porade v Žiline, kde boli vytýčené nové ciele. Týkali sa hlavne výživy a zásobovania obyvateľstva. Mali zohrávať dôležitú úlohu pri výkupoch jednotlivých poľnohospodárskych výrobkov, ktoré boli určené na zásobovanie obyvateľstva. Kontrolovali rozpisy povinných dodávok v obciach, kde sa vyskytli problémy a podieľali sa aj na príprave nových rozpisov povinných dodávok na 1949. V týchto prácach mali spolupracovať s Jednotným zväzom slovenských roľníkov, ktorého organizácie boli zakladané na každej dedine.

Vo viacerých dedinách vznikali pri podpisovaní dodávkových zmlúv značné problémy. Niektorí roľníci ich odmietali podpísať, alebo medzi ostatnými roľníkmi šíрили rôzne správy, napríklad o vypuknutí novej vojny.

Celkove, vývoj po februári prijímali oravskí roľníci s určitou nedôverou. Po dedinách sa až do roku 1949 objavovali letáky s protičeskoslovenským a fašistickým zameraním. Situáciu zhoršovala aj skutočnosť, keď určití ľudia zámerne spôsobovali ťažkosti vo verejnom zásobovaní. Tovar sa objavoval na čiernom trhu za podstatne vyššie ceny. Kritická situácia bola v roku 1948 v zásobovaní textilom a obuvou.

Keďže komunistická strana nemala na Orave v tom čase silnejšie pozície, na pomoc tu prichádzali komunisti z iných regiónov Slovenska. Pri jednotlivých akčných výboroch boli zriaďované budovateľské, kultúrne a hlavne propagačné komisie na zaktivizovanie zložiek Národného frontu.

V apríli 1948 bola v celom štáte zorganizovaná Národná zmena víťazstva, ktorú vyhlásil akčný výbor Národného frontu. Mala symbolizovať nástup pracujúceho ľudu do budovateľskej práce po odstránení prekážok, ktoré stáli vtedajšiemu budovateľskému úsiliu v ceste.

11. apríla nastúpili aj obyvatelia oravských miest a obcí do Národnej zmeny víťazstva. V rámci nej sa pracovalo na akciách, ktoré boli uvedené v ideovom náčrte dvojročného budovateľského plánu miestnych národných výborov. Opravovali sa cesty, kanalizácie, zbierali sa suroviny a hlavná časť prác sa vykonávala na staveniskách novo budovaných závodov.

Máj 1948 sa niesol v znamení predvolebnej kampane na voľby do Národného zhromaždenia. Významnou mierou sa na jej organizovaní podieľali okresné a miestne výbory Národného frontu a organizácie komunistickej strany.

Veľkou udalosťou roka 1948 bolo začatie autobusovej premávky práve do odlahľých oravských dedín. 28. októbra napríklad začal premávať autobus až do Zuberca, čo malo význam aj pre rozvoj cestovného ruchu.

Jednoznačne veľkým predelom v histórii oravského zdravotníctva bolo otvorenie novej nemocnice v Trstenej 18. mája 1948.

Proces zmien, ktorý sa začal v poľnohospodárstve v nasledujúcom roku, bol veľmi zdĺhavý a aj bolestný. Zviazanosť roľníkov s pôdou tu bola veľmi veľká.

Rok 1948 priniesol zmeny aj do školstva. 21. apríla 1948 bol prijatý zákon o základnej úprave jednotného školstva. Jednoznačne aj rok 1948 bol významným medzníkom v dejinách Oravy.

Rok 1968 na Orave

S Novým rokom 1968 zavítala na Oravu silná zima spojená s hustým, trvalým snežením. V Kľačianskej doline padlo na železničnú trať a na cestu niekoľko lavín. Doprava bola opakovane na určitý čas prerušená. Neboli však spôsobené väčšie škody, ani zranenia.

Tragická udalosť, na ktorú sa ani po desaťročiach nezabúda, sa stala 16. januára 1968. Na Kubínskej holi sa o 10:15 hodine zosunula lavína, ktorá zasypala 53 lyžiarov – poslucháčov Vysokej školy technickej z Brna. Šiesti z nich zahynuli, traja boli ťažko ranení.

Nastalo zdesenie. Nikdy dovtedy sa nič podobné nestalo. Hľadali sa príčiny. Vyšetrovanie ukázalo, že tragédiu spôsobila príroda. Teplejšie decembrové počasie vystriedali začiatkom januára mrazy a na zamrznutý sneh napadlo veľa nového snehu, ktorý sa za určitých okolností dával do pohybu.

S príchodom Nového roka 1968 prichádzal do spoločnosti obrodzovací proces, ktorý sa bezprostredne dotýkal každého obyvateľa republiky. Ľudia sa stali svedkami a tiež účastníkmi schôdzí, zhromaždení, otvorenej výmeny názorov a tiež hodnotenia práce funkcionárov a hospodárskych pracovníkov na rôznych postoch hospodárskeho a spoločenského života. Nebývala aktivita a iniciatíva sa začala prejavovať medzi mládežou.

Podobne ako po celom Slovensku, aj na Orave sa začali organizovať zbierky na Alweg – jednokoľajovú rýchlodráhu do Tatier.

Je nesporné, že Orava zaznamenala po roku 1945 veľké zmeny. Popri obnove vojnou zničeného hospodárstva to bola predovšetkým nutnosť odstránenia jej povestnej zaostalosti spriemyslením. Tento proces prebiehal na Orave v niekoľkých etapách. Do roku 1960 boli postavené veľké priemyselné závody – Slovenské elektrotechnické závody v Dolnom Kubíne, Kovohuty v Istebnom, Tesla v Nižnej nad Oravou, Závody valivých ložísk v Mokradi. Po roku 1960 sa plánovala výstavba niekoľkých závodov na hornej Orave. Vystavali tu problémy so zamestnanosťou a v konečnom dôsledku aj s vybavenosťou miest a obcí.

Pre viaceré problémy sa práce odkladali. Nakoniec sa výstavba priemyselných závodov na hornej Orave stala stredobodom pozornosti, ba nespokojnosti veľkého množstva obyvateľov Oravy práve v roku 1968. Ľudia využívali možnosť otvorene sa vyjadrovať k problémom, ktoré ich ťažili.

Aj na straníckych i odborárskych schôdzach v závodoch sa začalo hovoriť otvorenejšie. Zaznievalo veľa kritiky.

V obciach a mestách narastal záujem o budúci vývoj. Myslelo sa na to, čo bude v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch. Zvyšoval sa záujem aj o regionálnu históriu.

Bokom vtedajšieho diania nechcela zostať ani mládež. Svoje názory sa rozhodli predložiť širšej verejnosti na veľkom zhromaždení.

25. marca 1968 sa mladí z Nižnej, Námestova, Trstenej, Oravského Podzámku, Mokrade, Dolného Kubína a z Istebného zhromaždili na Hviezdoslavovom námestí v Dolnom Kubíne.

Účastníci manifestácie sa prihlásili k novým prúdom v republike. Svoje požiadavky parlamentári odovzdali vedúcemu tajomníkovi OV KSS. Zároveň vyzvali funkcionárov OV KSS a ONV na dialóg.

Ten sa uskutočnil. Námestie pred P. O. Hviezdoslava zaplnilo veľké množstvo mladých i starších. Všetkých zaujímali vyjadrenia okresných politických i štátnych funkcionárov k páľčivým problémom, ktorých bolo v každej oblasti veľa.

Spektrum účastníkov zhromaždenia bolo veľké. Názory na smerovanie spoločnosti boli tiež rôzne. Prišli aj takí, čo si v tých časoch zaspomínali na Slovenskú republiku 1939-1945. Hoci ich nebolo veľa, dávali o sebe a svojich názoroch vedieť. Zhromaždenie dostávalo inú podobu ako si organizátori, hlavne mládežníci predstavovali.

Len veľmi malá časť zúčastnených pokrikovala heslá oživujúce ľudácku minulosť. A práve to využili kritizovaní funkcionári, aby obrátili svoj hnev proti organizátorom zhromaždenia.

Napriek veľkej kritike, ku ktorej sa k mládežníkom pripojila značná časť verejnosti, ktorá a tiež požadovala odchod kritizovaných funkcionárov z postov, nič sa nedialo. Všetko zostávalo po starom.

Ľudia v závodoch a organizáciách sa už nedali zastrašiť. Na pracoviskách sa otvorene hovorilo

o problémoch. O problémoch sa otvorene hovorilo na odborárskych zhromaždeniach. Ani tam sa už ľudia nebáli otvorene vyslovovať svoj názor. Len okresní funkcionári sa stále skrývali za zatvorenými dverami.

21. augusta ráno vyšlo nové číslo novín Orava. Obsahovalo kritické aj chváliace články, podporujúce prebiehajúce zmeny. Ďalšie organizácie a jednotlivci prispeli na Fond republiky, kolektívy i jednotlivci sa hlásili do Matice slovenskej, v poľnohospodárstve sa pripravovali zmeny. Také bolo číslo z 21. augusta 1968. Akoby sa nič nedialo a v noci, keď sa noviny tlačili nebolo počuť hluk preliatajúcich lietadiel, či hrmot tankov. Ani v ľudoch ešte nenarastal strach z budúcich dní.

Kto počul motory lietadiel, nepomyslel na nič zlé. Možno vojenské cvičenie vojsk Varšavskej zmluvy.

Skutočnosť bola oveľa závažnejšia. Vojaci piatich socialistických krajín Varšavskej zmluvy obsadili strategické miesta v celej republike. Malá časť z nich prišla aj na Oravu.

22. augusta vyšlo mimoriadne vydanie novín Orava. Nebolo tlačené v tlačiarňi Pravda v Žiline ako predchádzajúce čísla, ale v Dolnom Kubíne. Redaktori pohotovo zareagovali na vzniknutú situáciu. Takmer ako za vojnových čias. Články boli písané narychlo, aby ľudia čo najskôr informovali o situácii, aj o prvých tankoch, ktoré prišli na Oravu.

Obyvateľov Vyšného Kubína zobudili o jednej v noci na 22. augusta zvuky bulharských tankov. Štyri tanky prišli na Oravu od Ružomberka, smerovali do okresného mesta. Zastavili sa na okraji Dolného Kubína.

Štyri tanky prenikli na Oravu aj z Kľačian. Zastavili sa v Bystrici, no následne sa stiahli do Kľačian a zaujali bojové postavenie na futbalovom ihrisku. Hlavne mali namierené na prístupovú cestu od Lubochne. Železničný most v Kľačianoch medzitým obsadili ruskí vojaci.

Väčšina ľudí sa o udalostiach dopytala až ráno z rádií. Hlasatelia na všetkých staniciach vyzývali k zachovaniu pokoja, aby nedochádzalo k provokáciám a následným tragédiám. Vysielač Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici preberal vysielať pražského rozhlasu. Jeho rozhlasové štúdio v Banskej Bystrici obsadili sovietski vojaci až pred polnocou 21. augusta 1968. Ďalšie vysielať sa pripravovalo z náhradných pracovísk. Po 21. auguste sa do vysielať zapájali aj lokálne rozhlasové stanice. Na Orave to bol vysielač Orava v Trstenej.

Zo všetkých končín Oravy prichádzali do redakcie rezolúcie odsudzujúce okupáciu vojskami Varšavskej zmluvy. Ľudia sa snažili vyjadriť svoje postoje nápismi na autách, stenách domov, na plotoch i inde. Najčastejšie - Vydržíme, Nech žije náš milovaný Dubček. Potešujúce bolo, že sa na Orave v tom čase nestali žiadne krádeže, ani väčšie priestupky. Mládež v Námestove si na odev pripínala malé štátne vlajčky s čiernou stuhou.

Zdalo sa, že v novej situácii majú ľudia k sebe ešte bližšie. Zbližovali sa aj tí, čo sa k sebe dovtedy správali nepriateľsky.

Rok 1968 bol aj rokom päťdesiateho výročia vzniku I. ČSR. V mestách Oravy sa organizovali oslavy.

Výrazným spôsobom sa aktivizovala Matica slovenská. Vznikali nové miestne odbory. Narastal výrazný záujem o našu minulosť. V októbri nebolo na Orave dediny ani mesta, v ktorom by si päťdesiate výročie vzniku ČSR slávnostne pripomenuli. Na jeho počesť v závodoch prijímali záväzky, odpracovávali mimoriadne zmeny.

Ďalšie mesiace ukázali, akým smerom sa bude vývoj v republike uberať.

Peter Huba

Za peknými knihami aj v roku 2017 alebo *Komu sa nelení, tomu sa zelení*

Rok 2017 je jedným z rokov venovaných cielene podpore čitateľskej gramotnosti. Rôzne aktivity OK AH (čitateľské dielne, tvorivé literárne dielne, zážitkové čítania, hodiny hlasného čítania a pod.) sú taktiež zamerané najmä na rozvoj čitateľskej gramotnosti, na výber vhodných textov, kníh na čítanie s porozumením, na využívanie nových poznatkov z oblasti čitateľskej gramotnosti v realizácii podujatí, na podporu a rozvoj kritického myslenia, na stimuláciu rozvoja gramotnosti detí predškolského a školského veku.

Bez schopnosti a zručnosti prečítať akýkoľvek text by sa dieťa nedopracovalo k žiadnym informáciám. Bez porozumenia prečítaného textu sa čítanie prejaví ako nedostatočné. Aj knižnicou realizované podujatia zlepšujú medzi deťmi úroveň čítania, porozumenia textu, rozvíjajú čitateľské schopnosti, zručnosti, samostatnosť a tvorivosť detí pri práci s textom.

Výtvarná dielňa Hávedník

Jednou z mnohých nezvyčajným aktivít knižnice na podporu čitateľskej gramotnosti je zapojenie pedagógov a detí ZŠ mesta Dolný Kubín v spolupráci s knihovničkou Alenou Javorkovou do celoslovenskej čitateľskej súťaže Čítame s Osmijankom – Pridaj sa aj Ty! Za peknými knihami,

nezvyčajnými dobrodružstvami a ich hrdinami sme na Orave šťastne putovali v Osmijankovej literárnej záhrade znova v celoslovenskej čitateľskej súťaži Čítame s Osmijankom – Pridaj sa aj ty! s 432 malými čitateľmi z 12 tried ZŠ mesta Dolný Kubín. Trinásty ročník dolnokubínskym čitateľom určite nepriniesol smolu, nebol pre nich nešťastným číslom, na Oravu zavítalo skôr veľké šťastie – malí prváci z I. A ZŠ Martina Kukučina s pani učiteľkou Majkou Tomášovou a veľkí štvrtáci z IV. A ZŠ Petra Škrabáka s pani učiteľkou Jankou Ralidiakovou získali v súťaži ten najväčší scalp – hlavnú cenu – celodenný výlet do Bojníc. Na výlete sa tešili z prítomnosti Osmijanka, tety Mirky Biznárovej a jej pomocníčky, navštívili ZOO, bojnickú knižnicu a spoznali mesto Bojnice. Bez odmeny neobišli ani ďalší dolnokubínski malí Osmijankovia z tried pani učiteľky Gabiky Ferencíkovej a Mišky Fafaľákovvej. Osmijanka ozbýjala o ďalšie zaujímavé ceny v prvej a tretej osmičke.

Rozhovor o knihe Vodníkove zlaté kačky

V trinástom ročníku nás Osmijanko zaviedol do tajomnej literárnej záhrady. Nebola to len taká obyčajná záhrada, akú máme za domom alebo školou. Bola to záhrada nekonečná, viedla z nekonečna do nekonečna. Skrývala v sebe zákutia s tajomnými jazierkami, potôčikmi, nezvyčajnými bytosťami. Skrývali sa v nej všelijaké prekážky, kvety a stromy boli v nej najneobyčajnejšie, najvzácnejšie knihokvety. Vchádzalo sa do nej síce cez chatrnú bránku, po nenápadnom štrkom vysypanom chodníku, lemovanom starými, machom obrastenými stromami, ktoré nás lákali, aby sme na ne vyšli a konečne objavili už riešenia ponúknutých literárnych hádaniek.

Výtvarná dielňa, ilustrovanie prečítaného príbehu

V prvej otázke sme objavili svet príbehov slávnej švédskej spisovateľky Astrid Lindgrenovej, ktorá milovala prírodu, mestečká, kde vyrastala. Vravievala, že všetky príbehy a rozprávky sú okolo nej. Milovala rozkvitnuté šípkové kriky, kvitnúce čerešne, kamene obrastené machom, borovicové lesy, lúčne kvety. Všetku túto svoju lásku vložila aj do príbehov o veľkej nezbednici Pippi Dlhej Pančuchy, ktorú deti nadovšetko milujú. Tvorili sme vernú kópiu domčeka – Vily Vilôčky, kde sa spisovateľka narodila a kde žili aj jej mnohé postavičky. Tvorili sme z darov prírody darčeky, ktorých fotografie sme Osmijankovi aj zaslali, tešiac sa na možnú odmenu navyše v tejto súťaži. Odmenu si pre všetky čítajúce deti v súťaži chystal dvadsaťpäťročný oslávenec – Vydavateľstvo Slovart.

V druhej otázke sme spoznali, akú pesničku si spolu s Osmijankom rád pospevuje Peter Glocko, keď sa túla po neobyčajných krajoch a krajinách. Jednou z nich je aj Zamagurie, kde sa vyskytuje najviac čudných bytostí na svete. Je tam mnoho vodníkov, bludičiek, svetlonosov, víl, vilkoliek, stríg, bogyniek a boginčiat, ktoré slušným obyvateľom stvárajú všelijaké lapajstvá, nezbednosti a huncúctva. Niečo také sa pritrafilo aj pastierovi Jendrušovi, ktorý sa v tejto krajine preslávil zápasom s obávanou bogynkou Babuľou v povesti z knihy Vodníkove zlaté kačky. Jeho meno súťažiaci deti objavili v riešení doplnovačky. Každá trieda sa naučila text ľudovej pesničky Pod Muránom stojí lipka zelená, jej tóny sa ozývali aj spod korún lipiek v meste Dolný Kubín. V triedach sa kaširovalo, lepilo,

šilo a do Bratislavy putovali krásne aj trojrozmerné bogynky, vodníci, vilkolky.

Keď sa Osmijanko vymotal zo Zamaguria, posadil sa na pník, deti na koberec a spoločne sa rozhládli vôkol seba. Fascinovalo ich, koľko ďalšej všakovakej hávede zbadali v ďalšej knihe, ktorú im literárna záhrada ponúkala. Objavili ešte neprebádanú novú knihu Hávedník od českého spisovateľa Jiřího Dvořáka, kde sa to slimákmi, žabami, myšami, červíkmi, mravcami, jaštericami len tak hemžilo. Podľa návodu v knižke si vyrobili triedny hávedník, umiestnili si ho do školských záhrad, do kútov tried, na chodby, s údivom v očiach pozorovali, čo sa v ňom deje. Svoju fantáziu počas tvorivého písania využili do poslednej možnosti pri tvorení originálnych, hávedníkových príbehov. V knižnici sme pátrali aj po iných knihách, kde vystupovali zvieratká z Hávedníka. Potvorky deti objavili v knihách Jozefa Pavloviča, Ruda Morica, Jaroslavy Blažkovej, Vlada Bednára, Andrey Gregušovej či Petra Karpinského. Urobiť hávedník nebolo až také ľahké, hlavne kedy to bol oriešok. Každý predmet je v škole dôležitý, Osmijanko rozmýšľal s deťmi, z ktorého predmetu odhryznúť. Nedalo sa. S vyriešením problému nám pomohla knižka Tomáša Janovica a Kristy Bendovej Bola raz jedna trieda.

V knižke si spisovatelia vymysleli nezvyčajné predmety, ktoré boli originálne – hodina aj žalovania napr. a malým Osmijankom nebolo viacereba. Zahrali sa na učiteľov a vytvorili si vlastný rozvrh hodín, podľa ktorého by sa chceli v škole aj učiť. Aj výroba hávedníka sa v ich rozvrhu našla. Štvrtá úloha teda bola riadne výmyselnícka nielen na tvorenie, ale aj na precvičenie fantázie. Museli hádať z knihy na str. 43 veľkú hádanku, na čo myslí chlapec pod dáždnikom. Vznikali naozaj vtipné komentáre, pri čítaní ktorých asi porota zažila aj chytanie sa za brucho pri záchvatoch smiechu.

Cestou z neobyčajnej triedy Osmijanko zrazu zacítil zvláštne vône pivoňiek, ľalií, orgovánových krikov, ale aj zeleninových hriadok s paradajkami a paprikami. Všimol si, že v babkinej záhrade dozrievajú čerešne, na stromoch sa bijú vrabce, škorce a ich koruny sa ozývajú spevom. Raketovou rýchlosťou letel oznámiť malým čitateľom, aby aj oni popátrali, ako to vyzerá v záhradách na Orave. Pre inšpiráciu siahli po knižke Dušana Dušeka Babka na rebríku. S hrdinami knižky, babkou a jej rodinou – tatkom Ignácom, nevestou Katarínou, vnučkou Lojzkou a vnúčikom Feričkom zažili deti pri čítaní množstvo veselých príhod. Na konci knihy bola ukrytá jedna z hádaniek piatej Osmijankovej otázky, malá prosbička, ktorú deti prebádali a napísali svoje pochopenie do krátkych rozprávok. Krásny príbeh o pomáhaní, ochote, vzájomnej láske deti inšpiroval napísať svoje príbehy o konaní dobrých skutkov, zároveň si pospomínali na ne v knihách, ktoré sa im najviac páčili, ktoré ich najviac oslovili. Vyhrával príbeh o tatkovi Ignácovi, ktorý vyrobil pre malú kukučku hodiny a o tom, ako babka nechala na čerešni čerešne aj pre škorce.

Pri svojom putovaní literárnou záhradou musel Osmijanko s deťmi zvládnuť aj rôzne prekážky. Do cesty sa im postavil močiar, dymiaca fajka. Museli prekonať osem prekážok, aby spoločne poskladali šifru na vyslobodenie krásnej princeznej, ktorú uniesol drak. Deti spoznali čaro ôsmich prekážkových rozprávok, cestovali rýchlikom, ocitli sa v Rýmovom kráľovstve, v hostinci U Špenátového pretlaku, v tľame obrovského tigra a aj na hokejovom zápase. Napísali aj svoje príbehy, aké prekážky musia zvládať, aby niečo dosiahli, keď sa im napr. ráno nechce vstávať do školy, nechce sa im upratovať, chcú mať na vysvedčení samé jednotky a pod.

O tom, že Osmijanko vie zachovať listové tajomstvo, sme sa presvedčili pri riešení siedmej literárnej hádanky s knihou Johanka v Zapadáčiku od Toni Revajovej. Čitateľsky sme rástli pri lúskaní vtipných príbehov malej hrdinky série štyroch kníh. Dozvedeli sme sa o jej zvedavej povahe, o trampotách pri mnohých sťahovaniach, o jej záhadnom liste, ktorý všetko zmení. Deti sa pokúsili napísať svoje listy blízkym, zdôverili sa im so svojimi starosťami a prianiami. Spoločne sme si vyrábali diplom s nápisom Zlom, väz Johanka! pre kamarátov a i pre Osmijanka, ako im chceme dodať odvahu a povzbudiť ich.

Výtvarná dielňa s knihou Jiřího Trnku Záhrada

Pri putovaní tajomnou nekonečnou záhradou sme prišli zrazu až k jej koncu – k tajomnej bráničke. Pred jej otvorením nás ešte upútali nezvyčajne stromy v záhrade –Rozprávkovník, Veršovnica čínska, Fantazmagorika knihoplodá, Nezbedovník smiechotvorný...

Najkrajšie stromy v Osmijankovej záhrade. Kto žije na nich a pod nimi, to bolo veľkým tajomstvo. Odtajniť nám ho pomohla v ôsmej otázke kniha Jiřího Trnku Záhrada. Fantázia spisovateľa bola pri písaní nekonečná, v príbehoch sme spoznali zlomyselného kocúra, kamenného trpaslíka, ktorý poznal najväčšie tajomstvo tejto záhrady, spoznali sme piatich malých kamarátov, ktorí chcú objaviť, čo sa skrýva za kamenným múrom. Záhrada Jiřího Trnku je opustená iba naoko, žije to v nej ako v úli, hlavne v noci, keď je spln, sa v nej schádzajú malí psíkovia na veľkej slávnosti, spievajú a rozprávajú si príbehy a tom, čo zažili za posledné dni, mesiace.

A tak to bolo aj v osmijankových triedach, kde sme písali príbehy – komiksy o tom, ako sa z nás stali šikovní pestovatelia skvelých kníh, ako sme vyrobili aj naše nezvyčajné stromy našej triednej záhrady, naše Veršovnice, Fantazmagoriky, Rozprávkovníky, čo sme zažili počas riešenia súťažných otázok, ako sme kreslili, písali, smiali sa a aj boli v tvorivom nasadení. S troškou nostalgie sme si vyrobili Pamätné listy z Osmijankovej literárnej záhrady, kde nám naše záhradničky – teta Ala a pani učiteľky venovali svoje podpisy.

Naše úsilie nebolo márne a *komu sa nelenilo, tomu sa aj zelenilo*. Osmijanko bol aj v tomto roku Orave, jej malým veľkým čitateľom naklonený a prajný.

Ďakujeme.

Alena Javorková – realizátor aktivít súťaže Čítame s Osmijankom – Pridaj sa aj Ty!

Bibliotéka 2017

Spomienka na veľkú osobnosť – Príbeh slovenskej hymny

Jediným knižným veľtrhom na Slovensku je každoročne Bibliotéka. V novembrovom čase sa slovenské vydavateľstvá na pôde Incheby prezentujú svojou vydavateľskou produkciou širokej verejnosti.

Bohatá a pestrá žánrová produkcia kníh - románov pre ženy, sci-fi, fantasy, detektívok, literatúry faktu, poézie a detských kníh osloví už tradične množstvo návštevníkov veľtrhu. Sprievodným programom sú rôzne aktivity podporujúce čítanie - autorské čítania, stretnutia detí s obľúbenými autormi, dramatizované čítania, tvorivé dielne, varenie podľa kuchárskych kníh, autogramiády i festival spoločenských hier.

Pracovníci Oravskej knižnice v stánku Žilinského samosprávneho kraja

Bibliotéku tradične dopĺňa výstava vzdelávania a didaktickej techniky. Program bol prispôsobený všetkým vekovým kategóriám. Pedagogika bola zameraná na prezentáciu vzdelávacích programov a pomôcok pre školy. Na získavanie inšpirácie pre svoju prácu si prídu aj pracovníci knižníc.

Knižný veľtrh Bibliotéka v bratislavskej Inchebe dokazuje, že ľudia na Slovensku ani v súčasnej dobe technických vymožeností nestrácajú záujem o knihy a o čítanie. Počet návštevníkov v tomto roku pokoril 40-tisícovú hranicu - počas štyroch dní na veľtrh zavítalo cez 40 tisíc návštevníkov. Sprievodných programov sa zúčastnilo viac ako 6 tisíc žiakov základných a stredných škôl.

Žilinský samosprávny kraj, prostredníctvom knižníc v jeho zriaďovateľskej pôsobnosti, už tradične prezentujú svoju činnosť v stánku pre vystavovateľov. Pre návštevníkov sú vystavené publikácie, bibliografické letáky a rôzny iný propagačný materiál, ktorý je svojím obsahom úzko spätý s regiónmi.

Tradične je sprievodným podujatím na pôde programových centier prezentácia víťazných titulov čitateľských súťaží v jednotlivých regiónoch ŽSK pod názvom Kniha Oravy, Kniha Turca, Kniha Liptova, Kniha Kysúc.

Prezentácia knihy Príbeh slovenskej hymny autorom Petrom Hubom

Oravská knižnica Antona Habovštiaka v Dolnom Kubíne prezentovala na pôde Incheby víťazné tituly z 9. ročníka čitateľskej súťaže Kniha Oravy 2016. Súťaž každoročne vyhlasuje Oravská knižnica Antona Habovštiaka v spolupráci s mediálnymi partnermi MY Oravské noviny a TV DK – Infoštúdiom mesta Dolný Kubín. V uvedenom ročníku súťažilo na Orave 19 knižných titulov, z toho 7 v kategórii beletrie a 12 v rámci odbornej literatúry. V kategórii beletrie sa prezentoval víťazný titul Dariny Hamarovej Slzy anjela (pre chorobu bez účasti autorky). Publikum zažilo rozhovor s autorom víťaznej publikácie v kategórii odborná literatúra – s Petrom Hubom, riaditeľom Oravskej knižnice,

autorom mnohých románov a odborných monografií. Ním prezentovaná publikácia *Príbeh slovenskej hymny* a jej autora: Dielo Janka Matúšku, ktorá podrobne vykresľuje osudy výnimočného tvorcu a jeho najznámejšie dielo, publikum zaujala. Diskusia vyvolala množstvo otázok a odpovedí. Uvedená aktivita prispieva k propagácii regionálnych autorov aj v rámci slovenskej čitateľskej verejnosti. Ponúka možnosť stretnutí autorov s návštevníkmi celoslovenského podujatia.

Prezentácia kníh vydaných Maticou slovenskou

Slová Senecu o tom, ako veľmi potrebujeme dobré príklady, že spomienka na veľké osobnosti je práve taká osožná ako ich skutočná prítomnosť, návštevníkov presvedčila aj na tomto stretnutí.

V svetových a aj v národných dejinách mali významné osobnosti dôležitú úlohu. Boli priekopníkmi spoločenského i kultúrneho diania. Ich význam sa neskončil ich fyzickou smrťou. Pretrval do dnešných dní, kde pôsobí podnetne na ďalšie generácie, ovplyvňuje ich myslenie, konanie.

Alena Javorková – detské oddelenie OK AH

PREZENTÁCIA NOVÝCH KNÍH V KNIŽNICI

Peter Huba
**Z Božej vôle
Palatín**

27. 03. 2016. V strede autor
knihy Peter Huba, vľavo
Mgr. Rastislav Stanček,
vpravo redaktorka
Tranoscia PhDr. Oľga
Drobná

Miroslav Frindt Prípad Najdúch

12. 06. 2017. Autor knihy Miroslav Frindt, vpravo Mgr. Miriam Kazimírová, pracovníčka Oravskej knižnice

Peter Huba Architekt svitajúcich časov – Blažej Félix Bulla

25. 09. 2017. Autor knihy Peter Huba, na dolnej fotografii zástupca Vydavateľstva Matice slovenskej Igor Sokolík

Medard Slovík Stretnutia naslepo

**27. 11. 2017. V strede autor knihy
Medard Slovík. Na dolnej
fotografii uvedenie knihy do
života**

Leoš Marko Obrázky z Flexaretu

**13. 12. 2017. Zostavovateľ knihy
Ivan Marko, syn Leoša Marku.
Vpravo Alena Javorková,
pracovníčka Oravskej knižnice.
Na dolnej fotografii účastníci
prezentácie**

Cezhraničné kultúrne súzvuky - Transgraniczna spójność kulturalna

Oravskú knižnicu A. Habovštiaka v Dolnom Kubíne a Miejsku Bibliotekę Publiczną v Limanowej spája dlhoročné partnerstvo a spolupráca na cezhraničných mikropojektoch. V roku 2017 sme spoločne realizovali mikropojekt Cezhraničné kultúrne súzvuky - Transgraniczna spójność kulturalna, ktorý je spolufinancovaný z prostriedkov Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Programu Cezhraničnej spolupráce Interreg V-A Poľsko-Slovensko 2014-2020. Správcom Fondu mikropojektov na poľsko-slovenskom pohraničí je Žilinský samosprávny kraj.

V rámci projektu sa realizovalo viacero aktivít. Pre najmladšiu vekovú kategóriu - žiakov základných škôl sme pripravili hodiny regionálnej výchovy, tvorivé literárne a výtvarné dielne, kde sa zoznamovali s ľudovým zvykoslovím, rozprávkami, remeslami, významnými osobnosťami, históriou, kultúrnymi a prírodnými zaujímavosťami svojho kraja. S veľkým záujmom sa stretli tvorivé dielne zamerané na prácu s hlinou a hrnčiarskym kruhom, ktorý knižnica spolu s keramikou vypaľovacou pecou získala v rámci podporeného projektu. Zúčastnené deti si na každom stretnutí vyskúšali ručné modelovanie hliny i točenie jednoduchej keramiky na kruhu.

Tvorivé výtvarné a literárne dielne

Pre deti od 6 do 15 rokov bola určená medzinárodná literárna súťaž Cesta do krajiny fantázie, kde hlavnou témou bola tvorba básní a riekaniok o knihách a čítaní a výtvarná súťaž U nás taká obyčaj..., zameraná na stvárnenie ľudových rozprávok, tradícií a zvykov. Motívy z týchto výtvarných prác boli použité pri vydaní záložiek do kníh, kalendárov, magnetiek, vianočných pohľadníc a slovensko-poľského pexesa. Ľudové tradície a zvyky prináša aj maľovanka pre najmenších, kde je autorkou ilustrácií Eva Dudášová.

Nezabudnuteľné zážitky si z podujatia Noc v knižnici odnieslo 10 slovenských a 10 poľských detí. Na spoločnom stretnutí, ktoré sa konalo v dňoch 16.-17.6.2017, prostredníctvom ľudových rozprávok spoznávali slovenský a poľský jazyk, zoznámili sa s významnými regionálnymi osobnosťami v Parku dejateľov. Zručnosť a šikovnosť si vyskúšali pri spoznávaní tradičných ľudových remesiel – zdobenie medovníkov, čipkárstvo, rezbárstvo, keramikárstvo. Navštívili Oravský hrad, kde sa oboznámili s históriou nášho regiónu, s národopisnou a prírodovednou expozíciou. Ľudovú architektúru a život našich predkov spoznali na návšteve v Múzeu oravskej dediny v Zuberici.

Noc v knižnici – spoločné stretnutie slovenských a poľských detí

Stredoškólakom a širokej verejnosti boli určené prezentácie regionalistov, v Dolnom Kubíne sa so svojim príspevkom Najstaršie spoločné kontakty limanowsko-sądeckého regiónu so severným Slovenskom predstavil Jarosław Czaja. Prírodné a historické zaujímavosti Ostrovných Beskýd vo fotografiách a krátkych filmoch prezentoval Marek Dudek. V knižnici v Limanowej recipročne vystúpila archeologička Ľubica Kupcová Demianová, jej prednáška sa venovala téme osídlenia Oravy od paleolitu až po stredovek, predstavila vznik obcí na Orave a dopad osídlenia na vzájomné poľsko-slovenské vzťahy v minulosti ale aj súčasnosti. Fotograf Jozef Jurík prezentoval prírodné krásy Oravy, Zázrivej a ľudí tohto kraja. Pútavo rozprával o svojom rodisku – Zázrivej, ako vznikla a menila sa v priebehu času. Venoval sa aj porovnaniu života kedysi a dnes a zmenám v architektúre domov na Orave.

V rámci projektu bola vydaná dvojazyčná kniha pre deti Kaleidoskop príbehov – Kalejdoskop opowiadań, do ktorej svojimi literárnymi textami prispeli regionálni oravskí a limanowski autori – Pavol Janík, Michal Jedinák, Edita Kubičková, Otilia Štepitová, Jolanta Bugajska, Władysława Anna Jamróz, Jadwiga Marzec, Maria Trzupek. Každý z nich si zvolil inú tému a má svoj originálny štýl písania. Ako naznačuje aj názov, kniha prináša pestrú paletu príbehov - čitatelia v nej nájdu rozprávky, kde dobro a statočnosť zvíťazia nad zlom a chamtivosťou, v povestiach sa dozvedia, ako to bolo za dávnych čias, prežijú dobrodružné i zábavné príhody a môžu si aj zarecitovať riekanky a básničky. Kniha zaujme detských čitateľov aj žiarivo farebnými ilustráciami Moniky Ligasovej.

V decembri sa uskutočnili slávnostné prezentácie knihy v oboch partnerských knižniciach.

Prednášky regionalistov – Mareka Dudeka, Jaroslawa Czaju, Ľubice Kupcovej Demianovej, Jozefa Jurika

Krst knihy Kaleidoskop príbehov v knižniciach v D. Kubíne a v Limanovej

Detskému publiku boli všetci autori predstavení krátkymi medailónmi a ukážkami z ich tvorby. Prítomní autori porozprávali o svojich skúsenostiach s písaním pre deti a novú knihu pokrstili husacím perím, aby sa jej ľahko letelo medzi malých čitateľov.

Mikroprojekt svojimi aktivitami naplnil hlavný cieľ programu a cezhraničnej spolupráce - prispieť k vzájomnému spoznávaniu kultúrneho a prírodného dedičstva partnerských regiónov, podporu dobrých susedských vzťahov, výmenu skúseností a prinášanie nových podnetov pre kultúrny život v oboch komunitách.

Mgr. Martina Fecskeová, koordinátorka projektu

Projekty podporené Fondom na podporu umenia

(Ne)obyčajné stretnutia s literatúrou (2017)

Štvrtý ročník projektu Oravskej knižnice Antona Habovštiaka v Dolnom Kubíne prebiehal od mája do decembra 2017 a podobne ako predchádzajúce ročníky i tento priniesol rozmanité aktivity zamerané prevažne na deti a mládež, v menšej miere i na širokú verejnosť.

Neodmysliteľnou súčasťou projektu boli už tradične stretnutia so spisovateľmi a ilustrátormi. V priestoroch knižnice sa v rámci ôsmich besied postupne predstavilo deväť súčasných tvorcov kníh z rôznych kútov Slovenska. Sedem stretnutí bolo určených detskému publiku, jedna beseda – so spisovateľom Norom Ŏlveckým – širokej verejnosti. Sériu besied pre deti odštartovalo stretnutie s Ľubošom Bohunickým, ktorý zaujal detských čitateľov svojou rozprávkovou prvotinou *Príhody strašiaka Fešáka*, následne sme v knižnici privítali výtvarníčku a ilustrátorku Zuzanu Jesenskú-Kubicovú, s ktorou si deti v tvorivej dielni pod jej vedením vyskúšali svoje výtvarné zručnosti. Ďalšími našimi hosťami boli autor poézie pre deti a mladých Valentín Šefčík, významný slovenský

Stretnutia s Ľubošom Bohunickým, Norom Ŏlveckým, Martinom Kellenbergerom a Andreou Gregušovou

Spoločná fotografia s Valentinom Šefčíkom

maliar, grafik a ilustrátor Martin Kellenberger a veľký úspech mali tiež besedy s autorkou literatúry pre deti Andreou Gregušovou, kde sa účastníci okrem iného zoznámili s jej unikátnou knižnou novinkou Ako maliari vidia svet. V knižke, na ktorej spolupracovala s Katarínou Kosánovou a ilustrátorkou Natašou Štefunkovou, sa deti majú možnosť hrovou formou zoznámiť s obrazmi slávnych slovenských maliarov a s rôznymi výtvarnými technikami. Krátko nato sa v priestoroch knižnice prezentovali aj ďalšie dve spoluautorky spomínanej publikácie a ako posledná predstúpila pred malých čitateľov autorka kníh pre deti a mladých Zuzana Štelbaská (na snímke vpravo).

Hlavnej cieľovej skupine boli v rámci projektu venované aj hodiny hlasného a zážitkového čítania, čitateľské dielne, tvorivé výtvarné a literárne dielne. Mladým čitateľom bol tiež určený ďalší ročník súťaže Čítame s nezabudníkom, ktorá hľadala najaktívnejšieho čitateľa/čitateľku knižnice. Tohto

Výtvarné dielne so Zuzanou Jesenskou-Kubicovou (vľavo), Natašou Štefunkovou a Katarínou Kosánovou

Výhodnotenie súťaže Čítame s nezábudníkom. Na fotografii vľavo prijíma ocenenie Sofia Strežová, na vedľajšom zábere Viktória Dudová

roku sa víťazkami v oboch vekových kategóriách stali dievčatá, medzi najmenšími čitateľmi (kategória do 10 rokov) uspela Sofia Strežová a vlaňajšie prvenstvo v kategórii od 11 do 15 rokov obhájila Viktória Dudová. Slávnostné odovzdávanie cien sa uskutočnilo 3. novembra 2017 ako súčasť besedy s Natašou Štefunkovou a Katarínou Kosánovou.

Súčasťou projektu bolo i vydanie záložiek do kníh s krátkymi medailónmi o piatich slovenských autoroch a ich tvorbe, ktoré boli voľne dostupné pre návštevníkov knižnice v našich priestoroch.

Oravská knižnica Antona Habovštiaka v Dolnom Kubíne ďakuje všetkým, ktorí sa aktívne podieľali na realizácii projektu.

Projekt z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia, hlavný partner projektu.

Marián Karcol

Modernizácia knižničnej infraštruktúry a nákup novej literatúry

Okrem projektu *(Ne)obyčajné stretnutia s literatúrou (2017)* zrealizovala Oravská knižnica Antona Habovštiaka v Dolnom Kubíne v roku 2017 aj ďalšie tri projekty s podporou Fondu na podporu umenia.

Prostredníctvom projektu *Inovácia technického vybavenia knižnice* boli vymenené dve počítačové zostavy pre prístup do on-line katalógu a na internet v elektronickej študovni, resp. na oddelení náučnej literatúry, ku ktorým boli zakúpené i záložné zdroje s cieľom umožniť používateľom využívať naše služby aj počas krátkodobých výpadkov elektrického prúdu. Cieľovou skupinou projektu sú registrovaní používatelia Oravskej knižnice a široká verejnosť, ktorá v našich priestoroch využíva internetové pripojenie.

Druhý projekt s názvom *Ochrana knižničného fondu* bol zameraný na zníženie strát spôsobených úmyselným odcudzením knižničných jednotiek na oddelení detskej literatúry. Inštaláciou elektromagnetického zabezpečovacieho systému sa nám podarilo zvýšiť úroveň ochrany knižničného fondu pri zachovaní neobmedzeného prístupu detských používateľov ku knižným titulom, čo je dôležité z dôvodu zvyšovania ich čitateľskej, vzdelanostnej a informačnej gramotnosti.

Nový počítač v elektronickej študovni a anténa EM systému na detskom oddelení knižnice

Predmetom tretieho projektu *Nákup knižničného fondu (2017)* bola podpora akvizičnej činnosti knižnice. V rámci projektu pribudlo do našich regálov spolu 791 kníh (749 vďaka dotácii, 42 ako spolufinancovanie), ktoré rozšírili a skvalitnili knižničný fond na jednotlivých oddeleniach knižnice. Viac než 10 % z pridelenej podpory bolo vyčlenených na nákup kníh vydaných s podporou Fondu na podporu umenia.

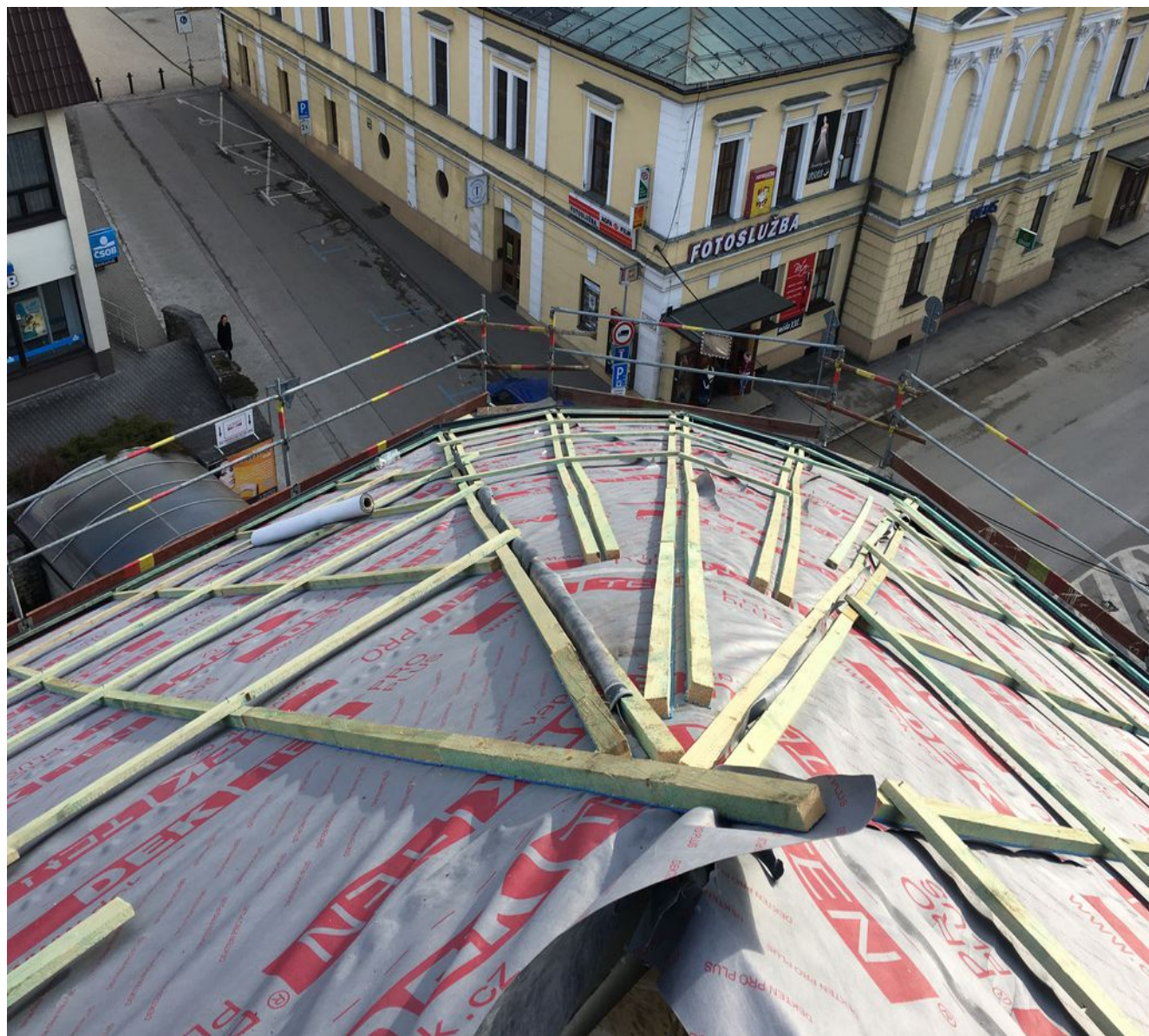
Projekty „Inovácia technického vybavenia knižnice“, „Ochrana knižničného fondu“ a „Nákup knižničného fondu (2017)“ z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia, hlavný partner projektov.

Marián Karcol

Nová strecha i schodište

V roku 2017 sa realizovala výmena strešnej krytiny a strešného plášťa so zateplením na hlavnej budove Oravskej knižnice Antona Habovštiaka v Dolnom Kubíne.

Projekt spracoval IKARCH, s. r. o. Žilina ešte v roku 2016. S prácami sa začalo v mesiaci február 2017. Zhotoviteľom prác bol Rstav s. r. o. Dolná Tižina.

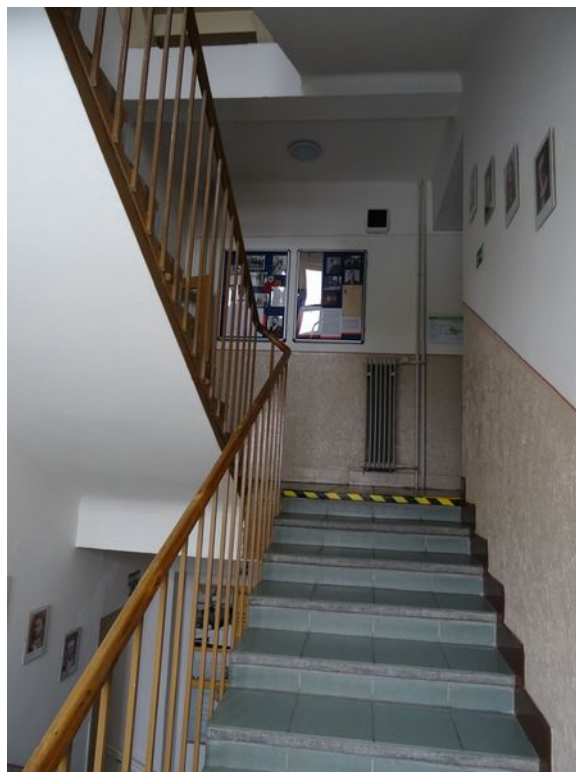

Časť strechy hlavnej budovy Oravskej knižnice po zateplení. Na nasledujúcej strane fotografie z priebehu stavebných prác na streche

V roku 2017 sa podarilo zrekonštruovať aj schodište v staršej budove Oravskej knižnice. Odstránené boli staré omietky, dlažba a zábradlie.

Na fotografii vpravo pôvodný výzor schodišťa. Na dolných fotografiách po rekonštrukcii.

Kalendárium

významných výročí osobností Oravy v roku 2018

V januári

si pripomíname...

Ján Vladimír Jamnický

náboženský spisovateľ, evanjelický kňaz

8. 1. 1878 Vavrišovo – 23. 11. 1967 Bratislava

140. výročie narodenia

Po absolvovaní gymnázia v Liptovskom Mikuláši študoval r. 1890-1900 teológiu na ev. kolégiu v Prešove. Po štúdiách bol kaplánom v Liptovskom Mikuláši. R. 1902 v Partizánskej Lupči, r. 1903 farár v Jasenovej, 1909 v Partizánskej Lupči, od r. 1914 katechéta a od r. 1919 prof. na Teologickej vysokej škole v Bratislave. Autor homiletickej literatúry (*Evanjelické pohrebné kázne*, 1927), bádateľ v oblasti cirkevno-právnych a národných dejín. Z týchto oblastí publikoval samostatné práce a príspevky v cirkevných časopisoch, kalendároch a zborníkoch.

Anton Bernolák

jazykovedec, kodifikátor prvej spisovnej slovenčiny, k. kňaz

3. 10. 1762 Slanica, zaniknutá obec – 15. 1. 1813 Nové Zámky

205. výročie úmrtia

Pochádzal zo zámožnej zemianskej plátennícko-farbiarskej rodiny. R. 1778-80 študoval poetiku a rétoriku v seminári v Bratislave, r. 1780-82 filozofiu na akadémii v Trnave, r. 1783-84 teológiu na univerzite vo Viedni, r. 1784-87 v generálnom seminári v Bratislave, kde sústredil okolo seba horlivých bohoslovcov v spoločnosti Societas excolendae linguae Slavicae, v ktorej sa zamerali na poznanie a pestovanie slovenského jazyka. R. 1787-91 r. k. kaplán v Čeklísi (Bernolákove), r. 1791-97 tajomník arcibiskupského vikariátu v Trnave, r. 1797-1813 farár v Nových Zámkoch. Kodifikátor prvého spisovného jazyka Slovákov, nazvaného aj bernolákovčina, ktorú uzákonil na základe typu kultúrnej západoslovenčiny. Celý život pracoval na rozsiahlom slovníku slovenského jazyka, ktorý vyšiel po jeho smrti v 6. zv. ako *Slovár slovenský, česko-latinsko-nemecko-uhorský* (1825-27). Bol vedúcou osobnosťou literárno-vydavateľského spolku Slovenské učené tovaríšstvo, ktorý mal pobočné stánky na celom Slovensku, nadväzoval na tradíciu učených spoločností a usiloval sa o nadkonfesionálnu spoluprácu katolíckej a ev. inteligencie na začiatku slovenského národného obrodzenia.

Ignác Grebáč-Orlov

(pseud. G. Orlov, Vraňák, Vraňár)

spisovateľ, redaktor, verejný činiteľ, katolícky kňaz

25. 1. 1888 Námestovo – 26. 4. 1957 Ružomberok

130. výročie narodenia

Od r. 1911 pôsobil ako kaplán vo Veličnej, r. 1913 v Smižanoch, počas prvej svetovej vojny r. 1914-1918 bol poľným kurátorom na východnom fronte, po vojne prof. gymnázia a redaktor v Ružomberku, od r. 1921 až do smrti farár a dekan vo Veličnej. Spoluzakladateľ Slov. ľudovej strany, spolupracovník A. Hlinku, r. 1922-1935 poslanec Národného zhromaždenia. Básnické prvotiny vydal v zbierke *Piesne a dumky* (1914). Výraznejšie sa prezentoval ako dramatik spoločenskými a biblickými hrami. Venoval sa aj prekladateľskej činnosti. R. 1919-1920 redigoval časopis *Duchovný pastier*, bol zodpovedným redaktorom týždenníka, neskôr denníka *Slovák*.

Helena Hegerová-Nováková

múzejníčka, publicistka, učiteľka

16. 7. 1899 Dolný Kubín - 27. 1. 1983 Dolný Kubín

35. výročie úmrtia

R. 1919-1950 pôsobila ako učiteľka, 1950-1953 kustódka Čaplovičovej knižnice, 1957-1970 riaditeľka Múzea P.O. Hviezdoslava v Dolnom Kubíne. Prispela k propagácii diela P.O. Hviezdoslava doma i v zahraničí. Iniciátorka a od r. 1954 spoluorganizátorka súťaže v umeleckom prednese Hviezdoslavov Kubín.

Ignác Kolčák

akademický maliar

16. 5. 1931 Sihelné - 20. 1. 2008 Bratislava

10. výročie úmrtia

Venoval sa maliarskej a kresliarskej tvorbe. Pôsobil v Oravskom Podzámku a v Dolnom Kubíne, r. 1965 spoluzakladateľ Oravskej galérie v Dolnom Kubíne, aktívne sa podieľal na koncepcii využitia a ochrany kultúrnych pamiatok Oravy. R. 1970-1975 bol riaditeľom Oravskej galérie, organizačne a autorsky prispel k vybudovaniu trvalej expozície tradičného umenia na Oravskej priehrade-Slanickom ostrove umenia. Od r. 1980 tvoril v slobodnom povolaní, od r. 1978 v Bratislave.

Vo februári

si pripomíname...

Anna Devečková

spisovateľka, publicistka, redaktorka

16. 2. 1923 Liptovská Teplá - 6. 11. 1987 Bratislava

95. výročie narodenia

R. 1934-1942 študovala na gymnáziu v Liptovskom Mikuláši, r. 1945-1949 slovenčinu a ruštinu na FF Slovenskej univerzity v Bratislave. R. 1942-1945 bola výpomocnou učiteľkou v Rojkove a na Suche Hore, od r. 1949 pracovala ako redaktorka denníka Práca, r. 1953-1956 redaktorka Roľníckych novín v Žilinskom kraji, r. 1956-1959 pracovníčka Okr. výboru KSS v Námestove, r. 1960-1970 redaktorka denníka Pravda, r. 1970-1972 časopisu Slovenka v Bratislave, kde sa od r. 1973 venovala literárnej práci. Debutovala knihou poviedok *Ruže pre nás* (1966) o problémoch výchovy mládeže, ďalšie zbierky poviedok sa týkali spoločenských problémov na dedine. V reportážnych prózach *Srdce v kameni* (1974) stvárnila ženské portréty z oravského prostredia, tému odboja v podjavorinskom kraji zachytila v knihe *Chlieb a kľúč* (1975), prekladala z ruštiny.

Jozef Bencúr

(Benzur, Bentzur)

právny historik, pedagóg

28. 2. 1728 Jasenová - 21. 8. 1784 Bratislava

290. výročie narodenia

R. 1755-1760 a r. 1771-1776 bol rektorom ev. lýcea v Kežmarku, medzitým r. 1760-1771 v Bratislave, od r. 1776 bratislavský senátor. Ako pedagóg pozdvihol úroveň škôl, na ktorých pôsobil, v Kežmarku sa pričínal o postavenie novej budovy lýcea. Pracoval v komisii pre reformu školstva v Uhorsku, prívrženec osvietenského

absolutizmu. Autor geograficko-historických a právnických prác, v ktorých dokazoval právo panovníka na absolutistickú formu vlády. Za vedeckú prácu odmenený Máriou Teréziou, povýšený do šľachtického stavu.

Martin Hattala

jazykovedec, univerzitný profesor

4. 11. 1821 Trstená - 11. 2. 1903 Praha

115. výročie úmrtia

Krátko bol r. k. kaplánom v Bzovíku a v Hodruši, r. 1850-54 profesor na gymnáziu v Bratislave, od r. 1854 prednášal slovanskú filológiu na Filozofickej fakulte českej univerzity v Prahe, r. 1861 univ. profesor. Z hľadiska dejín slovenskej jazykovedy a spisovnej slovenčiny ako jej kodifikátor sa radí s A. Bernolákom, L. Štúrom a M. M. Hodžom k jej najvýznamnejším postavám. Už v čase viedenských štúdií zostavil stručnú gramatiku slovenčiny, ako príslušník mladobernolákovského hnutia sa zapojil do práce v jazykovom výbore štúrovského spolku Tatrín. S M. M. Hodžom sa zasadzoval za úpravu štúrovskej slovenčiny a jej fonetický princíp navrhoval nahradiť etymologickým. Po definitívnom uzákonení spisovnej slovenčiny, prijatom na schôdzke štúrovcov a bernolákovcov v októbri 1851 v Bratislave, z ich poverenia napísal *Krátku mluvnicu slovenskú* (1852) ako normatívnu príručku slovenčiny, ktorá sa stala základom pri spracovaní ďalších slov. gramatík až do vydania Cambelovej *Rukoväti spisovnej reči slovenskej* (1902). Po odchode do Prahy sa venoval štúdiu češtiny a iných slovanských jazykov, slovenčinou sa zaoberal už iba okrajovo.

Juraj Matúška

národnokultúrny dejateľ, sudca

14. 11. 1809 Dolný Kubín - 24. 2. 1898 Liptovský Mikuláš

120. výročie úmrtia

Po štúdiách pôsobil ako ev. kaplán v Liptovskom Mikuláši, farár v Istebnom, sedriálny sudca v Liptovskom Mikuláši. R. 1837 bol spoluzakladateľom a prvým predsedom Spoločnosti vychovávateľskej oravského bratstva, ktorá zohrala záslužnú úlohu pri rozvoji školstva na Orave, zakladajúci člen Tatrína. Zúčastnil sa na memorandovom zhromaždení v Martine r. 1861. Člen MS, prívrženec Novej školy slov. Skladal duchovné piesne.

V marci

si pripomíname...

Vavrinec Čaplovič

zberateľ kníh, úradník

5. 3. 1778 Jasenová - 25. 12. 1853 Bratislava

240. výročie narodenia

Po štúdiách od r. 1798 pracoval v službách Oravskej stolice, od r. 1810 bol osobným tajomníkom riaditeľa Oravského panstva, od r. 1812 archivár Zičiovskej rodiny v Bratislave, r. 1820-1835 notár regulačných prác na Dunaji. Zberateľstvu kníh sa venoval už počas štúdií, potom v období pôsobenia na Orave a najmä v Bratislave. Zhromaždil knižnicu okolo 45 000 zv., ktorú r. 1839 venoval Oravskej stolici. V nasledujúcom desaťročí ju previezli do Dolného Kubína a v r. 1907-1911 postavili pre ňu v Dolnom Kubíne budovu, v ktorej je Bibliotheca Čaplovičiana dodnes.

Theo H. Florin

(obč. m. Teodor Herkel')

básnik, redaktor, diplomat, organizátor kultúrneho života

10. 4. 1908 Dolný Kubín - 11. 3. 1973 Dolný Kubín

45. výročie úmrtia

V r. 1932-1934 žil v Novom Sade, r. 1934-1940 v Paríži, kde redigoval periodiká Slov. hlas, 1939 Nový život, 1939-1940 Slov. chýrnik, súčasne pôsobil ako pracovník kancelárie čs. kolónie vo Francúzsku. R. 1941-1945 bol pracovníkom čs. exilovej vlády v Londýne, kde r. 1942-1945 vydával mesačník Nové časy. Po vojne r. 1945-1946 pracoval v diplomatických službách v Paríži, 1946-1948 vo Washingtone, 1948-1950 bol osobným tajomníkom V. Clementisa v Prahe. R. 1950-1953 nezákonne väznený, od r. 1953 žil v Dolnom Kubíne, kde sa venoval literárnej tvorbe, kultúrnej a vydavateľskej činnosti. Poéziu písal už od študentských rokov. Intenzívne sa básnickej tvorbe venoval od 60. rokov, keď vydal výbery starších i novších básní. Zaslúžil sa o organizovanie celoslov. prehliadky umeleckého prednesu Hviezdoslavov Kubín, vydal slovníkovú príručku *Oravci v slovenskej kultúre*.

Jozef Kohuth

literárny historik, katolícky kňaz

1. 3. 1828 Ústie nad Oravou - 16. 5. 1900 Dolný Kubín

190. výročie narodenia

Od r. 1851 pôsobil ako kaplán v Rabči a v Liskovej, od r. 1853 administrátor a od r. 1856 farár v Dolnom Kubíne, r. 1868 vicearchidiakon a škôldozorca, r. 1892 dekan dolnooravského obvodu. Publikoval listinné materiály k dejinám Oravy a Slovenska v Slov. letopise, z pripravovanej monografie Oravy uverejnil len zlomky. V rkp. zanechal genealogické zbierky oravských rodín, životopisy oravských dejateľov, ako aj *Krátko dejiny Slovenska*. Ťažisko jeho práce je v literárnohistorickom výskume, v ktorom zhromaždil množstvo bibliograf. údajov, najmä k bernolákovskému hnutiu a literatúre. Bol funkcionárom Spolku sv. Vojtecha.

Aurel Styk

prekladateľ, redaktor, úradník

1. 1. 1864 Mlynky - 5. 3. 1958 Turčianska Štiavnička, poch. v Dolnom Kubíne

60. výročie úmrtia

Po štúdiách pôsobil ako účtovník filiálky Tatra banky v Dolnom Kubíne, po r. 1918 finančný riaditeľ. Angažoval sa v snemových voľbách za slovenských kandidátov, venoval sa kultúrno-osvetovej a hospodárskej práci, s manželkou nacvičoval v Dolnom Kubíne divadelné predstavenia, s ktorými sa zúčastňovali na národných slávnostiach v Martine. R. 1902-1903 bol redaktorom Liptovsko-oravských novín, spoluzakladateľ Ľudovej banky v Námestove a i. Prekladateľ ruskej klasickej literatúry do slovenčiny.

Viktor Trstenský

(pseud. Vincent Tatranský)

náboženský spisovateľ, katolícky kňaz, pápežský prelát

28. 3. 1908 Trstená - 7. 12. 2006 Trstená

110. výročie narodenia

Pôsobil ako kaplán v Levoči, od r. 1934 farár v Reľove a od r. 1938 v Dolnom Kubíne. R. 1949 bol prvý raz zatknutý a do r. 1954 väznený vo viacerých väzniciach, r. 1958 zatknutý druhý raz. V pastoračii pôsobil 25 rokov, naposledy r. 1969-1974 v Starej Ľubovni. R. 1947 dostal od sv. Otca Pia XII. titul monsignora, r. 1994 od sv. Otca

Jána Pavla II. titul pápežský prelát. Množstvo článkov publikoval v Katolíckych novinách a iných časopisoch, je autorom biografických a autobiografických kníh. R. 2001 vyznamenaný Pribinovým krížom 1. triedy.

Arnold Weisz-Kubínčan

maliar, ilustrátor, grafik

3. 3. 1898 Ujście, Poľsko - 1945 Mauthausen, Rakúsko, resp. 1944 Sachsenhausen, Nemecko

120. výročie narodenia

R. 1917 prerušil štúdium dekoratívneho sochárstva v Budapešti a narukoval. Bojoval na balkánskom a talianskom fronte. Od r. 1918 pokračoval v štúdiách na výtvarnej akadémii v Berlíne. R. 1923 sa vrátil do Dolného Kubína, r. 1934 sa usadil v Martine a začal používať prímenie Kubínčan. Od r. 1939 pre svoj židovský pôvod pracoval v nedobrovoľnej izolácii vo svojom ateliéri v Martine. Zúčastnil sa na protifašistickom odboji, zahynul v koncentračnom tábore. Na Orave stvárnil motívy, ktoré čerpal z prírodného prostredia kraja. Venoval sa aj ilustrácii.

V apríli

si pripomíname...

Theo H. Florin

(obč. m. Teodor Herkel')

básnik, redaktor, diplomat, organizátor kultúrneho života

10. 4. 1908 Dolný Kubín - 11. 3. 1973 Dolný Kubín

110. výročie narodenia

V r. 1932-1934 žil v Novom Sade, r. 1934-1940 v Paríži, kde redigoval periodiká Slov. hlas, 1939 Nový život, 1939-1940 Slov. chýrnik, súčasne pôsobil ako pracovník kancelárie čs. kolónie vo Francúzsku. R. 1941-1945 bol pracovníkom čs. exilovej vlády v Londýne, kde r. 1942-1945 vydával mesačník Nové časy. Po vojne r. 1945-1946 pracoval v diplomatických službách v Paríži, 1946-1948 vo Washingtone, 1948-1950 bol osobným tajomníkom V. Clementisa v Prahe. R. 1950-1953 nezákonne väznený, od r. 1953 žil v Dolnom Kubíne, kde sa venoval literárnej tvorbe, kultúrnej a vydavateľskej činnosti. Poéziu písal už od študentských rokov. Intenzívne sa básnickej tvorbe venoval od 60. rokov, keď vydal výbery starších i novších básní. Zaslúžil sa o organizovanie celoslov. prehliadky umeleckého prednesu Hviezdoslavov Kubín, vydal slovníkovú príručku *Oravci v slovenskej kultúre*.

Andrej Halaša

divadelník, prekladateľ, redaktor, publicista, etnograf

17. 9. 1852 Zúskalie - 4. 4. 1913 Martin

105. výročie úmrtia

Sprvu bol advokátskym koncipientom v Dolnom Kubíne, od r. 1874 pôsobil ako samostatný advokát v Martine. Od mladosti sa angažoval v slovenskom národnom hnutí, postupne sa vypracoval na jednu z popredných slovenských osobností v oblasti divadelníctva, kultúry, literatúry a vlastivedného bádania. Funkcionár, ideológ a publicista Slovenskej národnej strany, spolupracovník Živeny a Kníhtlačiarskeho účasťníarskeho spolku, redaktor a vydavateľ slovenskej tlače, organizátor spoločenského života, r. 1888 sa pričínal o postavenie Národného domu, r. 1893 o založenie Muzeálnej slovenskej spoločnosti a r. 1908 Slovenského múzea v Martine. R. 1875-1913 ústredná postava divadelnej zložky Slovenského spevokolu, ako jej správca vypracoval organizačný poriadok, ako režisér naštudoval vyše 300 predstavení a sám vytvoril okolo 170 hereckých úloh. Pripravoval repertoár pre ochotnícke divadlo v celoslovenskom rámci, vydával viacero knižných

edícií, plodný prekladateľ a upravovateľ dramatických diel inonárodných literatúr. Ako etnograf a folklorista sa zamerával na zbieranie textov slovenských ľudových piesní (až 25 tisíc), ktoré sčasti vydal knižne (Písne slovenské, 1880), podieľal sa na zostavení Zborníka slovenských národných piesní 2 (1874) a zbierky Slovenské spevy 1-2 (1880-1890).

Elena Hroboňová

ľudovýchovná pracovníčka, spisovateľka, úradníčka

17. 4. 1903 Istebné - 12. 9. 1961 Dolný Kubín

115. výročie narodenia

R. 1919-22 úradníčka v Dolnom Kubíne, r. 1923-24 v Martine, r. 1924 v Bratislave a r. 1925-26 v Prievidzi, r. 1928-40 učila v Štefánikovom ústave v Martine, potom inštruktorka ľudovýchovných kurzov pre Slovensko. R. 1940-44 organizátorka ilegálneho protifašistického odboja, r. 1944-45 SNP. Jej literárna tvorba má prevažne ľudovýchovný charakter. Písala verše, ale najmä poviedky, v ktorých beletrizovanou formou poučala o základných zdravotníckych a osvetových otázkach. Mnohé práce ostali v rkp (básne, novely, 3 divadelné hry, prednášky a i.).

Ondrej Kalina

(obč. m. Ján Smetanay, resp. Smetana)

prozaik, publicista, básnik, prekladateľ

24. 11. 1867 Veličná - 19. 4. 1953 Dolný Kubín

65. výročie úmrtia

R. 1897-1902 archivár Zemského úradu v Prahe, r. 1902-03 tajomník SSV v Trnave, r. 1904-19 účtovník filiálky Tatra banky v Dolnom Kubíne, r. 1919-37 knihovník Čaplovičovej knižnice a správca Župného archívu, súčasne profesor na Obchodnej akadémii v Dolnom Kubíne. Prekladal z latinskej, anglickej a gréckej literatúry (Musaioi, Homér, Dickens, Shakespeare), v literárnej kritike sa zamerával na Hviezdoslavovu epiku a jeho shakespearovské preklady. Ako archivár a knihovník sa sprvu zaoberal českými stredovekými listinami, neskôr regionálny historik Oravy, spoluzakladateľ Spolku oravského múzea. Zaslúžil sa o spracovanie fondu Čaplovičovej knižnice.

František Skyčák

politik, podnikateľ, publicista, redaktor

15. 5. 1870 Klin - 9. 4. 1953 Pohranice

65. výročie úmrtia

Úradník Tatrabanky v Martine a filiálky Úverovej banky v Trstenej, r. 1902 zakladateľ a majiteľ Ľudovej banky. Vyrastal v národnouvedomelom prostredí, na gymnáziu v Levoči spolu s V. Šrobárom a inými študentmi z Liptova a Oravy zakladateľ študentského krúžku, po prezradení spolku bol spolu s ďalšími pre tzv. panslavizmus vylúčený zo všetkých škôl v Uhorsku. V Prahe aktívne pracoval v spolku Detvan. Na Orave zakladal katolícke spolky, ochotnícke divadlo, mecén národno-kultúrnych podujatí, slovenských študentov a tlače, priatelil sa s P. O. Hviezdoslavom, v jeho dome sa schádzali slovenskí a českí vlastenci, písal národnoobrané články. Po roku 1918 prispieval najmä do Slováka a Pera, r. 1933 založil a do r. 1936 ako zodpovedný redaktor viedol regionálny mesačník Naša Orava.

V máji

si pripomíname...

Jozef Emanuel Cubínek

publicista, prekladateľ, učiteľ

14. 5. 1913 Oravská Polhora - 30. 12. 1965 Svätý Jur

105. výročie narodenia

Do gymnázia chodil v Trstenej a Skalici, kde r. 1934 maturoval ako príslušník františkánskej rehole. Teológiu študoval v Bratislave a r. 1935-36 v Záhrebe. Katechéta na gymnáziách v Bratislave, Skalici a Malackách, kde vyučoval aj taliančinu a slovenčinu, r. 1950 zamestnanec Spolku svätého Vojtecha v Trnave, potom správca fary v Skalici. Písal verše, novely a články do časopisov (Plameň, Kultúra, Katolícke noviny a i.), neskôr sústavne prekladal z chorvátskeho a latinského jazyka s osobitným zameraním na diela katolíckych autorov.

Pavol Florek

historik, verejný činiteľ, stredoškolský profesor

25. 3. 1895 Krušetnica - 11. 5. 1963 Vrútky

55. výročie úmrtia

Pôsobil ako stredoškolský profesor v Košiciach, Dolnom Kubíne, Rimavskej Sobote, Martine, dva roky pracovník Ministerstva školstva a národnej osvety, od r. 1948 robotník v Martine, r. 1955-56 archivár a knihovník Št. mincovne v Kremnici, od r. 1956 pracovník knihovného oddelenia MS v Martine. Predstaviteľ politiky a ideológie HSĽS. R. 1945 emigroval do Rakúska a odtiaľ do Talianska, r. 1947 sa vrátil do vlasti. V odbornej spisbe sa venoval hlavne histórii Turca, v rkp. zostala jeho práca o Čaplovičovej knižnici. Od roku 1936 redigoval Sborník MSS, Sborník Spolku prof. Slovákov. Od roku 1940 bol predsedom Zväzu slovenských múzeí a správca Slovenskej národnej knižnice.

Ján Jamnický

herec, režisér, scenárista, divadelný pedagóg

20.5.1908 Jasenová-4.8.1972 Poprad

110. výročie narodenia

R. 1926-28 študoval na Lekárskej fakulte UK, r. 1928-32 na Právnickej fakulte UK, zároveň herectvo na Hudobnej a dramatickej akadémii v Bratislave. R. 1932-45 a r. 1949 herec a režisér činohry SND, súčasne r. 1937-44 prednášal teoretické predmety a hereckú prax na Hudobnej a dramatickej akadémii, r. 1945-49 scenárista a režisér Čs. filmu, r. 1949-52 prednášal činohernú tvorbu na Vysokej škole múzických umení v Bratislave, od r. 1953 sa príležitostne venoval herectvu a recitátorstvu, r. 1957-58 prednášal javiskovú bábkohereckú reč na Divadelnej fakulte Akadémie muzických umení v Prahe. Významný predstaviteľ slovenského avantgardného divadla v 40. rokoch. Ťažisko jeho umeleckej práce najprv spočívalo v herectve, v SND vytvoril takmer 80 najmä hrdinských a patetických postáv (Malcolm v Shakespearovom Macbethovi 1933, Svätoboj v Stodolovom Kráľovi Svätoplukovi 1935, Ján Wallenrod v Grežovej Barbare Cellskej 1936, Kreon v Sofolkovej Antigone 1940, Saint-Just v Büchnerovej Dantonovej smrti 1940 a i.), pričom ako jeden z prvých slovenských hercov sa vo svojich kreáciách programovo odkláňal od iluzívneho k vysoko štylizovanému avantgardnému divadlu. Postupne sa stále viac orientoval na divadelnú réžiu, v SND inscenoval 24 hier a rozprávok, v ktorých nadviazal na borodáčovskú tradíciu, ale ako jediný zo svojej generácie sa pokúsil o uplatnenie prvkov divadelnej moderny pod vplyvom českého a ruského avantgardného divadelníctva. Vyvrcholením a syntézou jeho umeleckých úsílí boli inscenácie veršovaných hier svetovej klasiky: Moliérov Mizantrop (1940) a Zdravý nemocný (1943), Shakespearov Viliam Tell (obe 1942). Inscenovaním hier od moliérovského klasicizmu cez schillerovský romantizmus a ibsenovský realizmus až po hry slovenských autorov (J. Barč-Ivan, I. Stodola, J. Poničan, P. Zvon) priblížil slovenské profesionálne divadlo modernému svetovému

divadlu. Toto smerovanie ovplyvnilo aj ďalšie umelecké žánre (poéziu, prózu, výtvarníctvo, architektúru). Osobitne blízky vzťah aj ako recitátor a režisér mal k poézii, vytvoril osobitnú školu javiskovej reči. Vysoko sa hodnotil najmä jeho prednes Puškinovej poézie, naštudovanie ľudových balád a pásma O krvi v bratislavskom Divadle poézie (1964), viaceré poetické pásma naštudoval a interpretoval s J. Budským. V Čs. filme spolupracovník P. Bielika, F. Čápa a B. Balázsa, venoval sa réžii dialógov, príprave scenárov, stvárnil herecké úlohy vo filmoch Varúj! (1946), Biela tma a Vlčie diery (1948), Katka (1949). R. 1949 sa zaslúžil o vznik Vysokej školy múzických umení, po r. 1953 už iba ako herec a recitátor spolupracoval s filmom, televíziou a rozhlasom. Literárne činný, venoval sa divadelnej publicistike a esejistike. Jeho pôsobenie v slov. divadelníctve a estetika javiskovej tvorby sa stali predmetom diskusií r. 1956 v Kultúrnom živote, r. 1963 vo Zväze slov. divadelných a filmových tvorcov a r. 1988 na konferencii o tejto osobnosti.

Martin Kukučín

(obč. m. Matej Bencúr)

prozaik, dramatik, publicista, lekár

17. 5. 1860 Jasenová - 21. 5. 1928 Pakrac, Chorvátsko

90. výročie úmrtia

R. 1878-84 pôsobil ako učiteľ a kantor v Jasenovej, po štúdiách medicíny sa pokúšal praxovať v Bratislave, Innsbrucku a vo Viedni. Usiloval sa získať miesto na Slovensku, napokon r. 1894-1906 pôsobil ako obvodný lekár v obci Selce na ostrove Brač v Dalmácii. R. 1906 sa vzdal miesta obecného lekára a rozhodol sa odísť medzi chorvátskych vysťahovalcov do Južnej Ameriky do Antofagasta. V Santiagu absolvoval r. 1907-08 nemocničnú prax potrebnú na nostrifikáciu, od r. 1908 bol mestským lekárom v Punta Arenas v Chile. R. 1922-24 bol na Slovensku, hlavne v Bratislave, Martine a v Jasenovej a inde, navštívil miesta spojené s revolučnými udalosťami rokov 1848-49. R. 1924-25 žil zväčša v Juhoslávii (Split, Záhreb, Crkvenica, Lipik), v októbri r. 1925 bol v Bratislave a v Prahe, v novembri r. 1925 odišiel so ženou do Južnej Ameriky usporiadať majetkové veci, na jar r. 1926 sa vrátil do Juhoslávie, kde žil v kúpeľoch Lipik, zomrel v nemocnici v Pakraci. Jeho telesné pozostatky previezli na Slovensko a v októbri 1928 ich uložili na cintoríne v Martine. Čelný predstaviteľ realizmu, ktorý ovplyvňoval vývinové tendencie prozaickej tvorby na Slovensku. Humorne a tragikomicky ladené dielka, verne zobrazujúce súveké slovenské zemianstvo, inteligenciu a predovšetkým typy z ľudových vrstiev, publikoval od r. 1883 spočiatku časopisecky. V dalmatínskom prostredí pokračoval v poviedkovej a novelistickej tvorbe, pričom vrchol dosiahol spoločensko-psychologickým románom s dalmatínskou dedinskou tematikou Dom v stráni. Pokúsil sa i o dramatickú tvorbu, knižne vyšli divadelné hry s dedinskou tematikou, napísal aj historickú hru.

V júni

si pripomíname...

Ján Johanides

prozaik

18. 8. 1934 Dolný Kubín - 5. 6. 2008 Šaľa

10. výročie úmrtia

Ján Johanides vstúpil do literatúry v roku 1958 v kruhu autorov Mladej tvorby a stal sa popredným predstaviteľom modernej slovenskej prózy. Od r. 1957 pracoval ako podnikový psychológ v závode Tesla v Nižnej na Orave, r. 1961-1963 referent literárneho oddelenia Zväzu slov. spisovateľov, r. 1963-1964 dramaturg a redaktor v Bratislave, od r. 1965 žil v Dolnom Kubíne, Martine, Trnovci nad Váhom a od r. 1972 trvale v Šali ako spisovateľ z povolania. V 80. rokoch bol pracovníkom Ústavu umeleckej kritiky a divadelnej dokumentácie. Preklady jeho próz vyšli v angličtine, češtine, nemčine a francúzštine.

Mikuláš Zmeškal

hudobný skladateľ, úradník
20. 11. 1759 Leštiny - 23. 6. 1833 Viedeň
185. výročie úmrtia

Hudobne vzdelaný, základy hry na klavíri a na violončele získal pravdepodobne v rodisku, potom študoval 6 rokov hru na violončele u A. Krafta vo Viedni. Pôsobil ako úradník Hontianskej stolice, potom 3 roky advokátsky kandidát u advokáta Benického v kráľovskej tabuli v Pešti, r.1784-1824 úradník, nakoniec jeden z riaditeľov a radca dvorskej kancelárie, na dôchodku žil vo Viedni. Vynikajúci violončelista, venoval sa aj skladbe komornej hudby, v ktorej vychádzal z tvorby baroka. R. 1776-1792 zložil 16 sláčikových kvartet. Vo Viedni získal významné postavenie v hudobnom živote mesta, jeden z najbližších priateľov L. van Beethowena.

Ivan Branislav Zoch

(pseud. Branislav, I. Br. Jasenovský, Ivan Broz a i.)
spisovateľ, encyklopedista, prekladateľ, pedagóg
24. 6. 1843 Jasenová - 27. 12. 1921 Modra
175. výročie narodenia

Po štúdiách pôsobil ako profesor slovenského gymnázia v Revúcej, po jeho násilnom zatvorení r. 1874 odišiel do Jasenovej, r. 1875 správca dielne na výrobu sudov v Krupine, r. 1876-79 a 1882-89 profesor na reálke v Osijeku, r. 1879-82 riaditeľ gymnázia v Sarajeve, r. 1889-1908 v Petrinji, od r. 1908 žil v Modre. Polyhistor a encyklopedista, okrem pedagogiky a psychológie sa zaoberal aj fyzikou, matematikou, chémiou, meteorológiou, geológiou, botanikou, zoológiou a ďalšími disciplínami, autor vyše 270 prác a štúdií. Počas pôsobenia na slovenskom gymnázii v Revúcej vybudoval špeciálne kabinety, chemické a prírodopisné zbierky, zaviedol vyučovanie telocviku, zriadil školskú knižnicu, osvetový a divadelný krúžok, s ktorým naštudoval 22 predstavení. V literárnej oblasti autor anekdot, cestopisných črt, humoresiek, poviedok a beletrizovaných príhod, zostavil zbierku divadelných hier pre mládež Malý herec (1890), venoval sa aj prekladateľskej tvorbe. Ako jazykovedec venoval pozornosť odbornej slovenskej terminológii (matematickej, fyzikálnej, telocvičnej). V rozličných časopisoch publikoval recenzie, nekrológy a životopisné portréty slovenských a cudzích osobností.

V júli

si pripomíname...

Fedor Ballo

redaktor, prekladateľ, diplomat
10. 6. 1920 Dolný Kubín - 31. 7. 1998 Paríž
20. výročie úmrtia

Po štúdiách pracoval ako redaktor Národných novín v Martine, od r. 1943 v Slov. akadémii vied a umení v Bratislave, zapojil sa do SNP. Od r. 1945 pracoval na Ministerstve zahraničných vecí v Prahe, od r. 1949 v diplomatických službách v Paríži. Od r. 1958 bol redaktorom zahraničnej literatúry vo vydavateľstve TATRAN a šéfredaktor časopisu Revue svetovej literatúry v Bratislave. Roku 1968 zastupoval Československo v UNESCO v Paríži. Trinásť rokov pracoval v audiovizuálnej oblasti v Centre Georges Pompidou v Paríži. Prekladal z francúzskej a nemeckej literatúry, publikoval štúdie o svetovej literatúre a o medzinárodných vzťahoch, články a memoáre.

Ferko Urbánek

spisovateľ, dramatik, úradník

31. 7. 1858 Vsetín, Česko - 10. 12. 1934 Bratislava

160. výročie narodenia

Po štúdiách pôsobil ako úradník, r. 1883-1886 v kancelárii advokáta Ignáca Radlinského v Dolnom Kubíne, kde sa stýkal s P.O. Hviezdoslavom, M. Kukučínom, F. Bullom a i. Významný autor populárnych dramatických diel, napísal vyše 50 hier a tlačou vydal 35 hier, ktoré sa často hrávali na ochotníckych a profesionálnych scénach. Na Orave sa zúčastňoval na organizovaní kultúrneho života, nacvičoval a hrával divadlá.

V auguste

si pripomíname...

Ignác Gessay

novinár, redaktor, publicista, krajský pracovník

17. 6. 1874 Tvrdošín - 12. 8. 1928 Bratislava

90. výročie úmrtia

Po štúdiách pracoval ako učiteľ na viacerých miestach na Orave, r. 1899 odišiel do USA, kde sa venoval novinárskej práci. R. 1918 bol zakladateľom orgánu Slovenskej ligy v Amerike Nové Slovensko. Od r. 1920 žil na Slovensku a venoval sa otázkam repatriácie amerických Slovákov, pre ktorých vydával časopis Americký Slovák, zakladateľ Slovenskej ligy na Slovensku. Organizátor národného, kultúrneho a politického života slov. krajanov v USA. Po r. 1914 spoluorganizátor prvého čs. odboja, zúčastnil sa na príprave Clevelandskej dohody, r. 1918 signatár Pittsburskej dohody, r. 1919 člen čs. delegácie na Mierovej konferencii v Paríži. Autor kultúrno-politickej a osvetovej publicistiky, krátkych próz a veršov didaktického zamerania, v americkej slov. tlači publikoval okolo 5000 príspevkov.

Mária Jančová

(obč. m. Terézia Hečková)

poetka, spisovateľka pre deti a mládež, učiteľka

25. 12. 1908 Dolná Lehota - 18. 8. 2003 Bratislava

15. výročie úmrtia

R. 1930-1939 pôsobila ako učiteľka na ľudových školách, r. 1940-1946 žila vo Svätom Jure a v Dolnej Lehote, r. 1948-1960 žila s manželom Františkom Hečkom v Martine, r. 1961-1966 bola redaktorkou vo vydavateľstve Mladé letá v Bratislave, kde od r. 1966 žila na dôchodku. Vydala básnické zbierky, knihy poviedok, v tvorbe pre deti a mládež sa výraznejšie prezentovala knihou Rozprávky starej matere, na základe autopsie koncipovala rozprávkové knihy. Svoje detstvo, mladosť i oravskú dedinu stvárnila v niekoľkých knižkách.

Mikuláš Sontág

(Szontágh)

lekár, botanik, organizátor turistiky, publicista

11. 8. 1843 Dolný Kubín - 2. 12. 1899 Nový Smokovec

175. výročie narodenia

R. 1873-1876 viedol vodoliečebný ústav v Starom Smokovci, r. 1876 založil a viedol prvý liečebný klimato-terapeutický ústav tuberkulózy v Novom Smokovci. Venoval sa balneológii, botanike, medicíne, klimatológii,

meteorológii, výskumu a popularizácii Vysokých Tatier. Jeden z prvých lyžiarov a horolezcov v Uhorsku, organizátor turistiky, horskej vodcovskej a záchrannej služby vo Vysokých Tatrách. Spoluzakladateľ meteorologickej stanice v Novom Smokovci. Autor prác o liečení pľúcnych chorôb a Basedowovej choroby vo Vysokých tatrách, štúdií na lekárske témy, ako aj turistických sprievodcov po Vysokých Tatrách.

Ľudovít Žilinec

ovocinár, publicista, účtovný úradník

1. 8. 1913 Hruštín - 5. 11. 1991

105. výročie narodenia

Zaslúžil sa o šírenie znalostí o pestovaní ovocia u záhradníkov. Založil ľudovú ovocinársku univerzitu v Bratislave, tajomník Čs. ovocinárskeho zväzu záhradkárov, organizátor mestských a okresných výstav ovocia, zeleniny a liečivých rastlín.

V septembri

si pripomíname...

Anton Pavol Bulla

folklorista, hudobník, úradník

29. 1. 1843 Ústie nad Oravou - 5. 9. 1873 Dolný Kubín

145. výročie úmrtia

Pôsobil ako stoličný úradník, advokátsky koncipient a adjunkt slúžnovského úradu v Dolnom Kubíne. Aktívny divadelný ochotník, r. 1871 bol zakladateľom spevokolu Lýra v Dolnom Kubíne. Venoval sa zbieraniu a úprave ľudových piesní. Publikoval verše v časopisoch, autor hry Zelený vienok (1864).

Vladimír Čaplovič

literárny historik, publicista, pedagóg

18. 10. 1905 Kovačica, Srbsko - 25. 9. 1963 Bytča

55. výročie úmrtia

Od roku 1932 stredoškolský profesor v Rožňave, od roku 1938 v Kežmarku, od r. 1939 v Dolnom Kubíne, r. 1947-48 riaditeľ Učiteľskej akadémie v Turčianskych Tepliciach, r. 1951-56 Gymnázia v Dolnom Kubíne, r. 1956-60 Pedagogickej školy v Turčianskych Tepliciach, od roku 1960 strednej školy v Bytči. Popri učiteľských povinnostiach venoval sa literárnej histórii, autor a spoluautor vlastivedných publikácií, príspevkov o živote a diele slovenských spisovateľov, spoluautor spomienok na SNP na Orave.

V októbri

si pripomíname...

Pavol Samuel Novák

kultúrny pracovník, cirkevný historik, evanjelický kňaz

7. 10. 1858 Dolný Kubín - 28. 6. 1925 Praha

160. výročie narodenia

Od roku 1879 pôsobil v Dolnom Kubíne, od roku 1880 ako evanjelický farár, od r. 1907 oravský senior. V Dolnom Kubíne vyvíjal národno-výchovnú a cirkevno-organizátorskú činnosť, autor učebnice cirkevných dejín,

histórie dolnokubínskej evanjelickej cirkvi, prispieval správami, článkami a prekladmi do periodík Cirkevné listy (1887-1922), Národný hlásnik, Korouhev na Sionu, po roku 1900 aj do Národných novín, Našej Oravy, Evanjelického posla spod Tatier a Slovenského remeselníka.

Terézia Gogoláková

učiteľka, osvetová pracovníčka, publicistka

1. 10. 1911 Bobrov - 20. 10. 2003 Trstená

15. výročie úmrtia

Od r. 1931 pôsobila ako učiteľka na základnej škole v Oravskom Podzámku, od r. 1941 učila 30 rokov na základnej škole v Nižnej, kde od r. 1981 žila na dôchodku. Venovala sa kultúrno-osvetovej činnosti, nacvičovala divadlá, s ktorými vystupovala v oravských dedinách. Ako publicistka uverejňovala príspevky s pedagogickou a osvetovou tematikou v novinách Orava, Slovenský učiteľ, Učiteľské noviny, venovala sa aj ľudovému liečiteľstvu, písala verše.

Otakar Havránek

učiteľ, priekopník turistiky na Orave

22. 4. 1900 Praha - 14. 10. 1983 Tvrdošín

35. výročie úmrtia

Od r. 1919 až do smrti pôsobil ako učiteľ v Tvrdošíne, kde sa venoval kultúrno-osvetovej práci, ale hlavne turistike ako aktívny turista a r. 1931 spoluzakladateľ a predseda Klubu čs. turistov. Spolu s ďalšími priekopníkmi turistiky na Orave vyznačili chodníky na Roháče, zaslúžil sa o vybudovanie chaty v Oraviciach, organizoval turistické zrazy, účinkoval aj v speváckych zboroch a orchestroch.

V novembri

si pripomíname...

Pavol Bujnák

literárny historik a kritik, estetik, jazykovedec, lexikograf

23. 4. 1882 Dolný Kubín - 13. 11. 1933 Praha, poch. v Dolnom Kubíne

85. výročie úmrtia

Od r. 1906 kaplán slovenskej ev. cirkvi v Budapešti, od r. 1909 farár v Krupine, od r. 1922 knihovník Verejnej a univerzitnej knižnice, od r. 1924 profesor ugrofinistiky na Karlovej univerzite v Prahe, od r. 1931 na UK v Bratislave. Erudovaný literárny vedec, reprezentant pozitivistickej metódy, ktorý vychádzal z domácej literárnej situácie a poučený európskymi poznatkami vypracoval kritériá opierajúce sa o vrcholy našej spisby, osobitne o Hviezdoslava. Knižne vydal monografiu o Hviezdoslavovi a zborník Hviezdoslavovských štúdií (1919). V slovníkovej tvorbe ako hlavný redaktor sa zaslúžil o vydanie 3 - zv. Slovenského náučného slovníka (1932), do ktorého zaradil aj náčrt dejín slovenskej literatúry. Zaoberal sa aj hungaristikou a jazykovedou.

Wiliam Rowland

lesnícky odborník, publicista

10. 9. 1814 Jiríkov pri Rumburku, Česko - 28. 11. 1888 Waldenburg, Nemecko

130. výročie úmrtia

V r. 1864-1883 správca lesov Oravského komposesorátu v Oravskom Podzámku, od r. 1883 na dôchodku. Bol

predstaviteľom pokroku v lesnom hospodárstve a ochrany pôdy na Slovensku, sústredil sa hlavne na progresívne postupy v obnove porastov po ťažbách dreva. Ochranca prírody a šíriteľ osvety na Orave, počas pôsobenia v Oravskom komposesoráte dal obnoviť lesy na ploche 9450 ha. Na splavovanie dreva dal vybudovať vodné priehrady v oblasti Oravskej Polhory a Zákamenného, budoval lesné cesty a pily, pričínal sa o založenie Múzea Oravského panstva na Oravskom hrade v r. 1868, kde vybudoval zámockú knižnicu a prírodovedeckú zbierku. Publikoval odborné práce v slovenských, maďarských a nemeckých periodikách.

V decembri

si pripomíname...

Vavrinec Čaplovič

zberateľ kníh, úradník

5. 3. 1778 Jasenová - 25. 12. 1853 Bratislava

165. výročie úmrtia

Po štúdiách od r. 1798 pracoval v službách Oravskej stolice, od r. 1810 bol osobným tajomníkom riaditeľa Oravského panstva, od r. 1812 archivár Zičiovskej rodiny v Bratislave, r. 1820-1835 notár regulačných prác na Dunaji. Zberateľstvu kníh sa venoval už počas štúdií, potom v období pôsobenia na Orave a najmä v Bratislave. Zhromaždil knižnicu, okolo 45 000 zv., ktorú r. 1839 venoval Oravskej stolici. V nasledujúcom desaťročí ju previezli do Dolného Kubína a v r. 1907-1911 postavili pre ňu v Dolnom Kubíne budovu, v ktorej je Bibliotheca Čaplovičiana dodnes.

Mária Jančová

(obč. m. Terézia Hečková)

poetka, spisovateľka pre deti a mládež, učiteľka

25. 12. 1908 Dolná Lehota - 18. 8. 2003 Bratislava

110. výročie narodenia

R. 1930-1939 pôsobila ako učiteľka na ľudových školách, r. 1940-1946 žila vo Svätom Jure a v Dolnej Lehote, r. 1948-1960 žila s manželom Františkom Hečkom v Martine, r. 1961-1966 bola redaktorkou vo vydavateľstve Mladé letá v Bratislave, kde od r. 1966 žila na dôchodku. Vydala básnické zbierky, knihy poviedok, v tvorbe pre deti a mládež sa výraznejšie prezentovala knihou Rozprávky starej matere, na základe autopsie koncipovala rozprávkové knihy. Svoje detstvo, mladosť i oravskú dedinu stvárnila v niekoľkých knižkách.

Miloš Janoška

(pseud. Miloš Liptovský, Radúz Magurin)

priekopník turistiky, prekladateľ, učiteľ

28. 1. 1884 Jasenová - 28. 12. 1963 Liptovský Mikuláš

55. výročie úmrtia

Pôsobil ako učiteľ v Pivnici (Srbsko), od r. 1905 v Štrbe, od r. 1919 šk. inšpektor v Liptovskom Mikuláši. Aktívny činiteľ národného hnutia. Od r. 1903 prispieval do slovenských novín, rozvíjal kultúrno-osvetovú a buditeľskú činnosť. Od r. 1942 spolupracoval s ilegálnym protifašistickým hnutím, r. 1944 a 1946-1948 predseda ONV v Liptovskom Mikuláši. Pôsobil najmä v turistike a cestovnom ruchu, bol autorom turistického sprievodcu po Vysokých Tatrách, článkov o turistike, propagátor prírodných krás, ochrany prírody.

Spoluzakladateľ Tatranského spolku turistického, r. 1921 spoluzakladateľ a do r. 1933 redaktor časopisu Krásy Slovenska.

Štefan Šmálik

historik, pedagóg, publicista, prekladateľ, katolícky kňaz

17. 12. 1908 Šuňava - 21. 12. 1991 Oravský Biely Potok

110. výročie narodenia

Od r. 1934 kaplán v Tvrdošíne, kňaz v Liptovskom Mikuláši a farár v Hybiach, kde prežil aj roky vojny. Po katechétskych skúškach v Hybiach v r. 1946 odchádza na prvé štátne gymnázium do Bratislavy. Súčasne študoval na Univerzite Komenského ruský jazyk a históriu. V r. 1951 pre mimoškolskú náboženskú činnosť zatknutý, obvinený z velezrady a spojenectva s Vatikánom a odsúdený na 13 rokov väzenia. Po amnestii r. 1962 pracoval ako skladník v Mlynoch a cestovinárňach v Spišskej Novej Vsi. K svojmu kňazskému povolaniu sa dostal až v roku 1965 ako kaplán v Spišskom Podhradí. Pomáhal pri pastorácii a vyučoval náboženstvo na dvoch ľudových školách. Prispieval do okresných novín Spišské hlasy článkami o histórii Spiša. Stal sa členom Spolku spišských historikov. Pôsobil päť rokov ako správca fary v Liptovskom Trnenci, od r. 1971 v Tvrdošíne. Na podnet úradu pre cirkevné záležitosti pôsobil ako farár od r. 1983 v Oravskom Bielom Potoku. Venoval sa histórii a pôsobeniu vierozvestcov, svätého Cyrila a Metoda. V r. 1938 mu bolo udelené čestné občianstvo obce Tvrdošín.

Spracovala Ľubica Luptáková

Informačný zdroj:

MAŤOVČÍK, Augustín: Biografický slovník dejateľov Oravy. Martin-Námestovo, 2010. 300 s. ISBN 978-80-89070-45-9